

**ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ:
ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

ВИПУСК № 3

Щорічне видання «Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні»

Видання підготовлено Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) в рамках реалізації проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). У збірнику представлено матеріали, що були надані партнерами проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи».

Головна мета проекту полягає в підсиленні спроможності міст щодо планування та фінансування проектів місцевого розвитку, зокрема, з покращення комунальної інфраструктури шляхом збільшення власних фінансових ресурсів та залучення альтернативних джерел фінансування місцевого розвитку.

Видання створене та впорядковане фахівцями ІБСЕД:

Щербина І.Ф. – Генеральний директор

Зубенко В. В. – заступник Генерального директора / директор Департаменту ПЦМ та навчальних програм

Панченко О.В. – директор Департаменту зв'язків з громадськістю та ЗМІ

Корнієнко А.І. – заступник директора Департаменту ПЦМ та навчальних програм

Пишник Я.М. – старший консультант з економічних питань Департаменту ПЦМ та навчальних програм

Голинська О.В. – консультант з економічних питань Департаменту ПЦМ та навчальних програм

Метелева І.Д. – консультант з економічних питань Департаменту ПЦМ та навчальних програм

ІБСЕД висловлює щире подяку всім, хто брав участь у наданні інформації для цього видання.

Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні. Випуск № 3 / [Щербина І.Ф., Зубенко В.В., Панченко О.В., Корнієнко А.І. та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К. : ДГВПП «Зовнішторгвидав України», 2011. – 52 с.

Від видавця:

Зміст продукту є відповідальністю Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) і не обов'язково збігається з поглядами USAID або уряду США. Усі права на це видання захищені. Використання матеріалів має бути узгоджено з фахівцями ІБСЕД.

© USAID, 2011

© ІБСЕД, 2011

Рекомендації сьомого Фінансово-економічного форуму «Зміцнення фінансового потенціалу місцевого розвитку»

31 березня 2011 року в м. Києві відбувся сьомий Фінансово-економічний форум «Зміцнення фінансового потенціалу місцевого розвитку».

Захід був організований Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД), що реалізує проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» (MFSI) за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

Актуальність заходу зумовлена важливістю аналізу питань підвищення ефективності управління бюджет-

ними коштами, формування та зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів в Україні з огляду на прийняття Урядом наприкінці 2010 р. нової редакції Бюджетного та Податкового кодексів.

Учасники Форуму розглянули шляхи розвитку місцевих бюджетів у контексті реформ, у тому числі – перспективи реалізації місцевих програм інфраструктурного розвитку, що ґрунтуються на використанні нових для України інструментів наприклад, публічно-приватного партнерства, запозичень, гарантій тощо.

Також у рамках заходу присутні ознайомилися з результатами проведення оцінки експерименту по запровадженню Програмно-цільового методу (ПЦМ) у місцевих бюджетах за підсумками 2010 р., зокрема з прикладами впровадження окремих місцевих проєктів на основі ПЦМ, а також обговорили шляхи подальшої реалізації ПЦМ-експерименту на місцевому рівні у 2011–2012 рр.

У роботі Форуму взяли участь понад 50 фахівців, зокрема Голова Комітету Верховної Ради з питань бюджету п. Баранов В.О., заступник міністра економічного розвитку і торгівлі України п. Максютя А.А., Віце-президент Асоціації міст України та громад п. Пітцик М.В., координатор упровадження реформ Координаційного центру з упровадження економічних реформ при Президентові України п. Марченко С.М.,

а також представники Комітету Верховної Ради з питань бюджету, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, голови районних державних адміністрацій, місцевих фінансових управлінь, міжнародних структур, провідних українських інвестиційних компаній, неурядових та наукових організацій.

За результатами заходу було підготовлено та розіслано всім зацікавленим сторонам рекомендації сьомого Фінансово-економічного Форуму, які нижче запропоновано вашій увазі.

Учасники Форуму відмітили, що у 2010 році ситуація в Україні характеризувалася поступовим відновленням економічного зростання. Певною мірою це стосувалось і місцевих бюджетів, однак рівень виконання плану доходів, затвердженого місцевими радами, склав 96,4 %, що певним чином відобразилось і на видатках місцевих бюджетів.

Переважна частина видатків місцевих бюджетів – це поточні витрати, тобто витрати споживання. Так, захищені статті видатків у структурі видатків місцевих бюджетів склали близько 80 %. Частка ж бюджету розвитку у фінансових ресурсах місцевих бюджетів критично мала, її середній розмір по країні становив менше 5,0 %.

Наразі в Україні існує низка проблем у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування, зокрема пов'язаних із суттєвим домінуванням трансфертів над власними фінансовими ресурсами,

обмеженістю частки надходжень від місцевого оподаткування тощо. Так, надходження місцевих бюджетів уже наполовину складаються із трансфертів з державного бюджету. Планова частка трансфертів на 2011 рік у доходах за розрахунковими показниками Міністерства фінансів становить 51,6 %.

Податок з доходів фізичних осіб практично залишається єдиним стабільним джерелом доходів місцевих бюджетів. У їх структурі (без урахування міжбюджетних трансфертів) на 2011 рік він становить 64,2 %.

Доходи бюджету розвитку складаються, в основному, із вичерпних нестабільних джерел. Їх частка в загальному обсязі доходів місцевих бюджетів досить

незначна і за розрахунковими показниками Міністерства фінансів становить на 2011 рік 5,9 %.

Учасники Форуму зазначають, що економічне зростання регіонів буде стабільним лише за умови реалізації проектів інфраструктурного розвитку. Оскільки бюджет розвитку є основним джерелом реалізації таких проектів, ефективне використання існуючого потенціалу та збільшення коштів, які спрямовуються до бюджету розвитку, сприятиме зростанню частки капітальних вкладень, створенню і поновленню виробництва, впровадженню енергозберігаючих технологій та ін., що забезпечують розвиток як конкретного регіону, так і країни в цілому.

В умовах обмеженості ресурсів місцевих бюджетів досягнення цієї мети вимагає пошуку нових фінансових джерел і визначення шляхів ефективного використання існуючих ресурсів.

Обговоривши окреслені питання, учасники Форуму відзначають, що у теперішній час існує три основні напрями, розвиток яких дозволить зміцнити фінансовий потенціал місцевих бюджетів:

перерозподіл доходів місцевих бюджетів зі спрямуванням їх окремих видів до бюджету розвитку;

покращання доступу місцевих бюджетів до кредитних ресурсів та зростання спроможності міст щодо залучення альтернативних джерел фінансування;

підвищення ефективності та прозорості використання коштів місцевих бюджетів.

Таким чином, ураховуючи обмеженість ресурсів бюджету розвитку місцевих бюджетів, необхідність вжиття заходів щодо зміцнення потенціалу місцевого розвитку, ефективного використання наявних та забезпечення залучення додаткових фінансових ресурсів, з метою підвищення спроможності органів місцевого самоврядування щодо реалізації проектів, необхідних для сталого розвитку місцевої інфраструктури, учасники Форуму надають такі **рекомендації**.

I. Щодо збільшення доходів для забезпечення фінансового потенціалу місцевих бюджетів

1. Внести зміни до ст. 71 Бюджетного кодексу України щодо зарахування **до бюджету розвитку** частини надходжень податку на прибуток підприємств у розмірі не менше ніж 10 %, що сприятиме збільшенню інвестиційної складової місцевих бюджетів та забезпечить органи місцевого самоврядування стабільним та прогнозованим джерелом доходів. За оціночними даними, це збільшило б доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів на 4 млрд. грн. (річний плановий показник надходжень цього податку становить 44,3 млрд. грн.).

2. Ураховуючи те, що житловий фонд є частиною інфраструктури населених пунктів, надходження від його оподаткування природно спрямувати на її покращання і розвиток; це означає необхідність зарахування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, **до бюджету розвитку місцевих бюджетів**.

Відповідне внесення змін до статей 69 та 71 Бюджетного кодексу дозволить збільшити місцевий ресурс розвитку (згідно з пояснювальною запискою до проекту Податкового кодексу України) на 100 млн. грн.

Крім того, з метою збільшення фінансового ресурсу місцевих бюджетів доцільно змінити базу оподаткування податком на нерухоме майно, визначивши за базу оподаткування все без винятку майно, що розташоване на території відповідних місцевих рад. Також варто здійснити методологічно-організаційні заходи з належної реалізації ст. 265 Податкового кодексу України щодо впровадження з 1 січня 2012 року податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

3. Ще одним із реальних джерел поповнення бюджету розвитку можуть бути надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності. Фінансовий ресурс цього джерела визначено в бюджеті на поточний рік у розмірі 0,6 млрд. грн. У теперішній час ці кошти, відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 69 Бюджетного Кодексу України, надходять до загального фонду місцевого бюджету, що практично нівелює сутність та цільове спрямування зазначеного платежу. Внесення змін до статей 69 та 71 для спрямування таких платежів **до бюджету розвитку** сприятиме, зокрема, проведенню капітальних ремонтів та оновленню основних засобів, що, у свою чергу, забезпечить збільшення надходжень, у тому числі з орендної плати.

4. З прийняттям Податкового кодексу податок з власників транспортних засобів, кошти від надходження якого спрямовувалися на фінансування дорожнього господарства, був скасований і замінений на збір за першу реєстрацію транспортного засобу. Спрямування **до бюджету розвитку** місцевих бюджетів частини акцизного податку з нафтопродуктів і транспортних засобів розміром не менше 25 % може стати компенсатором втрат місцевих бюджетів (близько 2 млрд. грн.) через відміну податку з власників транспортних засобів. Внесення відповідних змін до ст. 71 Бюджетного кодексу дозволить також забезпечити цільове використання цих надходжень на ремонт і реконструкцію доріг.

5. Згідно зі статтею 27¹ Закону України «Про планування і забудову територій», кошти, отримані як пайова участь (внесок) замовників об'єктів містобудування, можуть використовуватися виключно на створення і розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури відповідного населеного пункту, тобто фактично ці кошти повинні надходити до відповідного бюджету розвитку.

Тому з метою забезпечення цільового й ефективного використання коштів, що надходять як пайова участь (внесок) замовників у розвиток та створення інфраструктури населеного пункту, доцільно унормувати їх як окремий місцевий збір, наприклад як збір із забудовників на розвиток місцевої інфраструктури, що спрямовується безпосередньо **до бюджету розвитку**.

6. Бюджетним кодексом України (ч. 8 ст. 16) регламентовано право відповідної місцевої ради в межах поточного бюджетного періоду здійснювати на конкурсних засадах розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитах в установах банків. Відсотки, отримані від розміщення таких депозитів, доцільно визнати додатковим джерелом бюджету розвитку місцевих бюджетів.

7. З метою збільшення надходжень від плати за землю необхідно:

- а) удосконалити адміністрування плати за землю, забезпечивши прискорення процесу інвентаризації земель та проведення грошової оцінки земельних ділянок, поліпшення міжвідомчого обміну інформацією про об'єкти оподаткування (земельні ділянки) та суб'єкти оподаткування (власники землі, землекористувачі та орендарі), а також упровадити механізм набуття на конкурсних засадах права на оренду земельних ділянок;
- б) установити плату за землю для землекористувачів, які, відповідно до Земельного кодексу України, не мають права на постійне користування земельними ділянками та в установленому порядку не оформили правовстановлюючі документи на земельні ділянки, у розмірі орендної плати за землю;

в) визначити відповідальність землекористувача чи орендаря землі за порушення земельного законодавства з конкретизацією санкцій: 1) за порушення визначених землевласником термінів оформлення документів на землю; 2) за використання землі без правовстановлюючих документів з моменту виникнення права власності на майно шляхом відшкодування збитків відповідній місцевій раді;

г) визначити механізм сплати земельного податку та орендної плати за земельні ділянки спільного користування під вбудованими / прибудованими нежитловими приміщеннями у будинках житлового фонду.

II. Щодо узгодження законодавчих актів у частині отримання доходів місцевих бюджетів

Залишається невирішеним питання спрямування до доходів обласних та районних бюджетів адміністративних штрафів, як це передбачено п. 12 ст. 69 Бюджетного кодексу України.

Статтею 213 Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» органами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначено лише виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад, а також створені при них адміністративні комісії. Тобто виконання цієї норми дозволяє

спрямовувати доходи від адміністративних штрафів лише до бюджетів місцевого самоврядування.

З метою забезпечення у повному обсязі надходжень від адміністративних штрафів до всіх рівнів місцевих бюджетів та дотримання вимог Бюджетного кодексу України доцільно внести зміни до Кодексу України «Про адміністративні правопорушення», якими визначити органами, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення, місцеві органи виконавчої влади та виконавчі органи місцевих рад, а також утворені ними в установленому порядку адміністративні комісії.

III. Щодо додаткових та альтернативних джерел фінансування місцевих бюджетів

1. Учасники Форуму відзначили, що банківські кредити є одним із реальних інструментів фінансування проектів місцевого розвитку.

Водночас ст. 18 Бюджетного кодексу України встановлено обмеження на загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста боргу у розмірі не більше 100 % середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку. При цьому міжнародні фінансові організації та іноземні державні фінансові установи (далі – офіційні кредитори), котрі мають можливості та бажання фінансувати проекти місцевого розвитку, пропонують надання

кредитних коштів на умовах, які передбачають поступове повернення основної суми кредитів протягом періоду, що становить, як правило, більше чотирьох років.

Наприклад, наразі кредитний портфель ЄБРР становить близько 200 млн. дол. США і складається з 10-ти проектів, що реалізуються у секторі комунального господарства, зокрема тепло-, водозабезпечення та міського транспорту. Поряд з цим ще 12 проектів на загальну суму понад 300 млн. дол. США знаходяться на стадії розробки. Усі ці проекти передбачають надання кредитних ресурсів на умовах поступового повернення основної суми боргу протягом довгострокового періоду (від 5 до 10 років). За таких умов навантаження на місцеві бюджети є значно меншими порівняно з випусками облігацій місцевої позики з разовим погашенням, які перед кризою були головним способом місцевих запозичень.

Тому, на думку учасників Форуму, замість існуючого обмеження для граничного обсягу місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою боргу доцільно встановити таке обмеження для обсягу щорічних витрат на погашення місцевого боргу та платежів на виконання гарантійних зобов'язань. При цьому слід розглянути питання щодо визначення особливих умов при встановленні обмеження для кредитів, що надаються міжнародними фінансовими організаціями. Урегулювання цих питань, зокрема, значно покращить потенціал здійснення

місцевих запозичень і разом з тим опосередковано впливатиме на оптимізацію місцевого боргу.

Водночас, згідно з ч. 7 ст. 17 Бюджетного кодексу, у разі настання гарантійного випадку орган місцевого самоврядування не погашає кредит, а кредитує відповідного суб'єкта господарювання, хоча такі витрати не підкріплені джерелами надходжень. Тому ефективним та обґрунтованим було б встановлення можливості надання в межах витрат бюджету розвитку кредитів комунальним підприємствам для виконання гарантійних зобов'язань та зараховування до надходжень бюджету розвитку коштів від повернення цих кредитів.

2. Велике значення для реалізації проектів інфраструктурного розвитку має залучення для цих цілей приватних коштів, що забезпечується шляхом публічно-приватного партнерства (ППП). Однією з форм забезпечення такого партнерства з боку публічного партнера є бюджетна підтримка.

Учасники зазначили, що при реалізації прямої бюджетної підтримки доцільно передбачити у Бюджетному кодексі можливість здійснювати в межах бюджету розвитку не тільки видатки, а й надання кредитів суб'єктам господарювання та відшкодування відсоткових ставок за кредитами й операціями з фінансового лізингу. Водночас кошти від повернення таких кредитів також мають бути джерелом бюджету розвитку.

Такий підхід є більш ефективним, оскільки забезпечить повернення коштів до бюджету розвитку

і дозволить суттєво збільшити кількість інвестиційних проектів, що реалізуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Також це дозволить підвищити відповідальність суб'єктів господарювання за реалізацію інвестиційних проектів та, відповідно, забезпечить максимальний економічний ефект.

Щодо бюджетної підтримки шляхом взяття публічним партнером зобов'язань у вигляді комерційного кредиту / відстрочення оплати за товари та послуги, то застосування такого механізму потребує надання цим зобов'язанням статусу, аналогічного борговим зобов'язанням держави (органу місцевого самоврядування). При цьому використання саме такого механізму є особливо актуальним в умовах обмеженості фінансових ресурсів унаслідок фінансово-економічної кризи, адже основні ризики виконання проекту бере на себе приватний партнер.

Наразі одним із обмежень щодо взяття таких зобов'язань є норма Постанови Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 110 «Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень». Згідно з цією нормою, запозичення можуть здійснюватись у формі укладення договорів позики (кредитних договорів) виключно з фінансовими установами. Однак при реалізації проектів PPP приватними партнерами виступають нефінансові установи. Таким чином, внесення відповідних змін до зазначеної постанови КМУ сприятиме притоку приватних коштів у реалізацію інфраструктурних проектів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 року № 279 затверджено Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства. Згідно з цим Порядком, для надання державної підтримки ініціатор має подати засвідчену копію договору державно-приватного партнерства. На думку учасників Форуму, отримання гарантування державної підтримки має бути забезпечено ще до підписання договору про публічно-приватне партнерство.

IV. Щодо підвищення ефективності та прозорості використання коштів місцевих бюджетів

1. Одним із додаткових заходів зі зміцнення фінансової основи міст шляхом підвищення ефективності використання бюджетних коштів є вдосконалення процедур та механізмів надання законодавчо визначених соціальних пільг.

З цієї метою слід забезпечити реформування системи законодавчо визначених соціальних пільг, включаючи відмову від відомчого характеру їх надання, впровадження механізму адресності пільг та соціальної допомоги на підставі Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги, з використанням електронної соціальної картки.

2. Упровадження прогресивних технологій управління бюджетними ресурсами, що широко використовуються у світовій практиці, є надзвичайно актуальним питанням для України. Тому учасники Форуму

відмічають важливість реалізації завдань Програми Президента України «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» в частині застосування з 2014 року програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів. Саме цей метод забезпечує взаємозв'язок обсягу витрачених ресурсів з конкретними, соціально значущими результатами, що були досягнуті. Зазначений метод дозволяє перейти від політики утримання бюджетних установ до політики державного замовлення соціальних послуг, яка базується на оцінці вартості, доступності та якості цих послуг і забезпечує досягнення максимального результату при мінімізації витрат.

Учасники Форуму відмічають значний успіх експерименту, що проводиться Міністерством фінансів України й органами місцевої влади та самоврядування Луганської, Житомирської, Львівської областей, Автономної Республіки Крим та міста Києва у співпраці з Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень за підтримки USAID. Так, на першому етапі було не лише створено законодавчі підвалини та нормативно-правову базу, а і досягнуто позитивні результати від реалізації окремих програм.

За результатами проведеного Міністерством фінансів України моніторингу ходу експерименту, понад 60 % учасників отримали перші позитивні результати.

Наприклад, лише по м. Житомиру завдяки оптимізації ресурсів та встановленню пріоритетних

напрямів витрачання коштів у рамках бюджетних програм галузі «Охорона здоров'я» було отримано такі результати:

- Зменшення летальності на 19,4 % порівняно з минулим роком; скорочення термінів перебування хворих у стаціонарі на 14,8 %, що дає економію 22,5 тис. грн.
- Установлення точного діагнозу та проведення диференційованої терапії, що дозволило зменшити тривалість перебування хворого у стаціонарі на 3 дні; економія по стаціонару склала 1,19 млн. грн. Зменшення смертності травматологічних хворих від ускладнень травми на 16 %.
- За рахунок зменшення перебування хворого на ліжку після лапароскопічних втручань (у середньому на 6,8 ліжко-дня) економія складає 210,0 тис. грн. за рік.
- Зменшення показника середньої кількості ліжко-днів до 3-х днів та відсутність необхідності залучення інших спеціалістів дали змогу зекономити бюджетні кошти у сумі 2,8 млн. грн.
- У сфері житлово-комунального господарства:
- Забезпечено освітлення майже 92 % вулиць м. Житомира (у 2007 році освітлювалось менше ніж 50 %).
- Річна економія електроенергії завдяки застосуванню енергозберігаючих заходів складає 1,2 млн. квт/рік, що становить 252,0 тис. грн. на рік.

- По м. Дрогобичу придбання діагностичної апаратури та застосування сучасних схем лікування дало можливість:
- зменшити захворюваність на серцево-судинні захворювання на 10 %, що дало економічний ефект у межах 30–50 тис. грн.
- зменшити смертність від ускладнень гіпертонічної хвороби (інфаркт, інсульт) на 3–5%, що дало економічний ефект у сумі 5–10 тис. грн.
- збільшити виявлення онкологічної патології у I–II стадії на 4–5%.

Ураховуючи результати першого етапу проведення експерименту з упровадження програмно-цільового методу формування та виконання місцевих бюджетів, учасники Форуму вважають за необхідне рекомендувати продовжити роботу в частині забезпечення кількісного та якісного розширення експерименту. Потребує вдосконалення діюча методологічна база, зокрема в частині спрощення процедур програмно-цільового методу бюджетування на рівні як державного, так і місцевих бюджетів. У тому числі доцільно розглянути питання укрупнення бюджетних програм з метою скорочення їх кількості, з одночасним переформовуванням окремих існуючих програм у підпрограми та навіть у завдання інших програм; також необхідно продовжити розпочату методологічну роботу для повнофункціонального впровадження ПЦМ-бюджетування.

V. Щодо пропозицій Асоціації міст України та громад з покращання адміністративних та методологічних засад формування фінансового ресурсу місцевого самоврядування

Відмічаючи актуальність поданих Асоціацією міст України пропозицій щодо покращання адміністративних та методологічних засад формування фінансового ресурсу місцевого самоврядування, учасники Форуму схвалюють у цілому такі пропозиції:

1. Для забезпечення сталої роботи міського пасажирського транспорту, поліпшення його фінансового стану та забезпечення безпеки перевезення пасажирів передбачити збільшення видатків із державного бюджету на компенсацію за пільгове перевезення окремих категорій громадян або перехід на надання державою прямої адресної грошової допомоги.

2. Забезпечити вирішення проблем, пов'язаних із тимчасовою (сезонною) неплатоспроможністю місцевих бюджетів, шляхом внесення змін до Порядку покриття тимчасових касових розривів, у першу чергу стосовно зменшення розміру щоденних відрахувань на погашення позики з 80 % до 30 %, а також щодо врахування залишків коштів розпорядників коштів не за всіма рахунками, а лише за тими, де обліковуються захищені видатки.

3. Для забезпечення ефективного функціонування органів місцевого самоврядування збільшити ви-

датки на їх утримання, обсяг яких визначати на основі обґрунтованих нормативів: типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України для всіх органів місцевого самоврядування (а саме: виконкому ради, апарату ради, управлінь і відділів ради); діючих умов оплати праці працівників органів місцевого самоврядування; інших видатків, необхідних для створення нормальних умов роботи (комунальні послуги, енергоносії, транспортні та інші послуги, господарські, канцелярські та інші товари).

4. З метою оптимізації видаткових повноважень органів місцевого самоврядування визначити кошти державного бюджету джерелом фінансування управлінь праці та соціального захисту населення, відділів ведення Державного реєстру виборців, управлінь державної реєстрації. Це зумовлено тим, що зазначені установи виконують суто державні повноваження.

5. Передбачити повне фінансування з державного бюджету державних програм соціального забезпечення та соціального захисту, державних програм підтримки будівництва (реконструкції) житла, державної програми реформування житлово-комунального господарства, державних програм розвитку фізичної культури і спорту, виконання яких покладається на органи місцевого самоврядування, та відшкодування в повному обсязі наданих державою пільг.

6. Посилити відповідальність органів податкової служби за неналежний контроль за сплатою податку на

доходи фізичних осіб щодо правильності його зарахування за місцезнаходженням платника.

7. Удосконалити механізм проведення Держказначейством України бюджетних платежів, що здійснюються органами місцевого самоврядування.

8. Удосконалити механізм визначення критеріїв одержувача бюджетних коштів.

9. Внести зміни до нормативно-правових документів щодо переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами, шляхом розширення переліку платних послуг та встановлення чіткого порядку їх справляння. Передбачити, що плата за послуги, що надаються будь-якими бюджетними установами комунальної власності, встановлюється на підставі рішення виконавчого органу відповідної місцевої ради.

10. Внести зміни до нормативних-правових документів (у разі їх відсутності за окремими галузями – розробити та затвердити), що визначають мережу, штатні нормативи, типові штати, нормативи витрат на медикаменти та харчування за кожною галуззю соціально-культурної сфери й соціального захисту з метою приведення їх у відповідність до реальної демографічної та соціально-економічної ситуації в країні.

11. Сприяти підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощуванні обсягу надходжень закріплених доходів до місцевих бюджетів шляхом внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1203 «Про затвер-

дження Порядку надання Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим державним адміністраціям і виконавчим органам відповідних місцевих рад середньострокових позик та їх погашення» в частині вилучення надлишків закріплених доходів місцевих бюджетів у рахунок погашення позик минулих років, а також шляхом доповнення вищезазначеної Постанови КМУ таким пунктом: «У разі непогашення середньострокової позики станом на 1 січня поточного бюджетного року проводити списання залишку позики за результатами виконання першого кошику доходів місцевого бюджету наростаючим підсумком за попередній бюджетний рік».

12. Відновити зарахування до бюджетів місцевого самоврядування 50 % адміністративних штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Реалізація наведених у рекомендаціях заходів створить умови для зміцнення фінансового потенціалу місцевого розвитку, що сприятиме сталому соціально-економічному розвитку.

Учасники Форуму звертаються до Верховної Ради України, органів державної влади, громадських організацій та усіх зацікавлених сторін з пропозицією врахувати вищенаведені висновки та зауваження під час здійснення законотворчої роботи, що дозволить підвищити конкурентоспроможність окремих регіонів та української економіки в цілому.

Результати діяльності по запровадженню Програмно-цільового методу на місцевому рівні у 2010 році та план дій на 2011 рік

Глобалізація економічної діяльності є однією з головних тенденцій у розвитку сучасного світу, що не лише впливає на економічне життя країни, але й тягне за собою політичні (внутрішні та міжнародні), а також соціальні наслідки. Ці наслідки все більше відчувають на собі практично всі країни і серед них, звичайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції у світову економіку.

Аналіз новітніх методик управління державними фінансами та адаптація їх в Україні в умовах глобалізації світової економіки має не тільки теоретичне, але і суто практичне значення для нашої країни, для її зовнішньоекономічної, а в більш широкому значенні – всієї економічної політики.

Усвідомлюючи актуальність цього питання, Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень спільно з Міністерством фінансів України продовжують роботу по запровадженню Програмно-цільового методу планування та виконання місцевих бюджетів, що є одним із ключових компонентів проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Реалізацію цього проекту ІБСЕД розпочав у жовтні 2008 року.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі – це метод управління бюджетними коштами для досяг-

нення конкретних результатів із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу.

Головними ознаками ПЦМ є: зосередженість на результатах, яких необхідно досягти; можливість оцінки наслідків бюджетних рішень у процесі їх прийняття; посилення відповідальності за витрачання бюджетних коштів; можливість аналізу витрат на основі показників результативності; забезпеченість прозорості бюджетного процесу.

Особливістю ПЦМ формування бюджетів є впровадження нового механізму управління видатками бюджету. Основна ідеологія такого методу полягає в тому, що вкладені фінансові ресурси мають працювати на результат.

Такий підхід забезпечує більш високий рівень прозорості бюджету та допомагає платникам податків отримати інформацію про фактичні результати надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів, а за умов належного застосування ПЦМ дає можливість досягти головної мети – ефективного розподілу бюджетних ресурсів та максимальної підтримки з боку громадян.

Починаючи з 2002 року, формування державного бюджету проводиться на основі ПЦМ. Щодо місцевих бюджетів, то запровадження ПЦМ визнано однією зі стратегічних цілей держави.

Так, у Програмі економічних реформ Президента України на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» чітко визначено напрями реформування державних фінансів протягом 2010–2013 років через упровадження середньострокового планування та комплексного використання ПЦМ.

Відповідно до етапів проведення реформ міжбюджетних взаємовідносин до кінця 2012 року заплановано впровадження програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу та прийняття методичної бази для програмно-цільового методу й середньострокового планування на рівні місцевих бюджетів. До кінця 2014 року – упровадження середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні та повномасштабне запровадження ПЦМ.

На виконання завдань, визначених у програмі Президента України, відповідно до положень нової редакції Бюджетного кодексу України та Концепції реформування місцевих бюджетів, затверджено Наказ Міністерства фінансів України від 02.08.2010 року № 805 «Про затвердження Основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів».

Цим наказом визначено, що до 2014 року запровадження ПЦМ на рівні місцевих бюджетів проходить у формі державного експерименту в Автономній Республіці Крим, Житомирській, Луганській і Львівській

областях, у ході якого необхідно виконати такі завдання:

- створити нормативно-правову та методологічну бази;
- провести навчання кадрів на рівні місцевих фінансових органів, розпорядників і одержувачів бюджетних коштів;
- здійснити відповідне матеріально-технічне забезпечення переходу до ПЦМ.

Міністерством фінансів України за технічної підтримки Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень протягом 2009–2010 років проведено підготовчий етап із запровадження ПЦМ у місцевих бюджетах пілотних регіонів.

Так, для участі в експерименті, згідно з пропозиціями наданими місцевими фінансовими органами, у 2009 році було відібрано 26 місцевих бюджетів зазначених регіонів. Протягом 2010 року їх чисельність було збільшено до 37 (у т.ч. наприкінці 2010 року долучився до експерименту бюджет м. Київ).

За результатами проведеної роботи у 2010 році здійснено моніторинг та оцінку проведення експерименту із запровадження програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів та отримано такі результати:

- по галузі «Освіта» затверджено 325 програм на загальну суму 3,0 млрд. грн. Фактичний обсяг фінансування склав 2,9 млрд. грн.

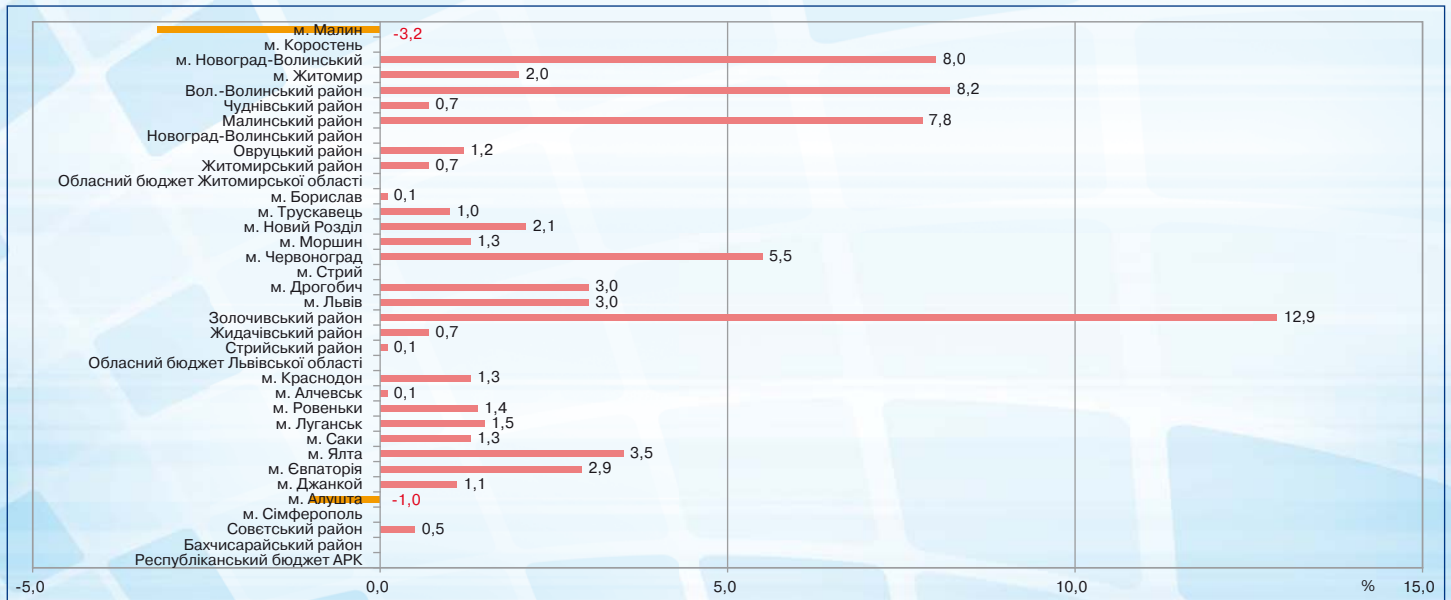
- по галузі «Охорона здоров'я» затверджено 123 програми на суму 2,6 млрд. грн. Фактичний обсяг фінансування склав 2,5 млрд. грн.

Для характеристики соціальної ефективності бюджетних програм Методика проведення моніторингу та оцінки впровадження програмно-цільового методу бюджетування на місцевому рівні, що була розроблена

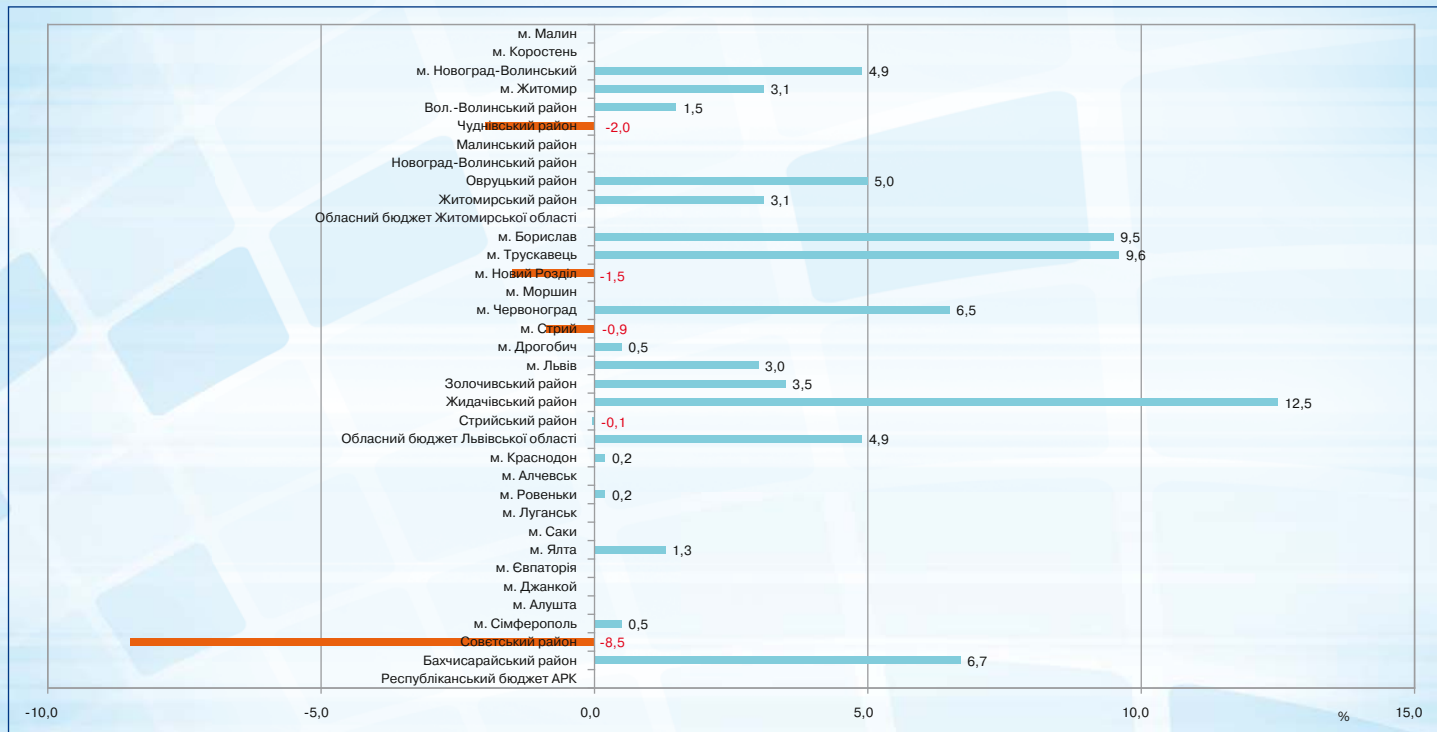
в ході реалізації проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», передбачає збирання інформації, зокрема щодо показників якості успішності учнів та рівня виявлення захворювання на ранніх стадіях. Отримані дані щодо зазначених показників представлено на діаграмах 1 та 2.

Діаграма 1

Зміна якості успішності учнів за 2010 рік

Зміна рівня виявлення захворювання на ранніх стадіях за 2010 рік

На основі даних звіту про результати моніторингу експерименту із запровадження програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів за підсумками

2010 року проведено рейтингування та отримано такі результати (див. діаграму 3).

Рейтингування за результатами роботи у 2010 році

Рейтингування проводиться на щоквартальній основі окремо для кожного бюджету, базується на даних звіту про результати моніторингу експерименту

із запровадження програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів та враховує такі показники (табл. 1):

Таблиця 1
(%)

Показники рейтингування	max
Частка розроблених програм до тих, що потребують розробки	100
Частка затверджених програм до тих, що потребують затвердження	100
Частка програм, що відповідають середньостроковим та стратегічним документам	100
Частка проведених моніторинрів бюджетних програм до запланованих	100
Частка програм, визнаних ефективними за результатами моніторингу (оцінки)	100
Разом	500

Підсумки рейтингування:

- I група – 500 балів.
- II група – 400 – 482 бали. Найбільший негативний вплив мав показник відповідності бюджетних програм середньостроковим та стратегічним документам.
- III група – 300 балів. Найбільший негативний вплив мали показники: відповідності бюджетних програм середньостроковим та стратегічним документам, проведення моніторингу бюджетних програм.
- IV група – менше 200 балів. Найбільший негативний вплив мали показники: відповідності бюджетних програм середньостроковим та стратегічним документам, проведення моніторингу бюджетних програм, співвідношення кількості розроблених програм і тих, що потребують розробки.

На 2011 рік у сфері реформування міжбюджетних відносин та регіонального розвитку Міністерством фінансів України визначено пріоритетним завершення прийняття окремих нормативно-правових актів, необхідних для запровадження ПЦМ бюджетування на рівні місцевих бюджетів та заплановано реалізувати такі завдання:

- проведення навчання представників фінансових управлінь, головних розпорядників коштів місцевих бюджетів, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, працівників територіальних органів Державної казначейської служби України;
- розробка та затвердження бюджетних програм за усіма напрямками використання бюджетних коштів на 2011 рік;
- затвердження паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів;
- підготовка звітів про виконання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів;
- здійснення моніторингу виконання затверджених бюджетних програм та показників їх виконання;
- проведення регулярних засідань Міжвідомчої робочої групи з підтримки роботи щодо вдосконалення методологічних засад запровадження ПЦМ на місцевому рівні;
- здійснення моніторингу та оцінки ходу реалізації експерименту.

Відповідно до етапів запровадження ПЦМ на місцевому рівні, у 2011 році до експерименту залучаються усі бюджети (крім бюджетів сіл, селищ, міст районного значення) в Автономній Республіці Крим, Житомирській, Луганській, Львівській областях і кількість учасників експерименту становитиме 118 місцевих бюджетів.

У ході реалізації експерименту по запровадженню ПЦМ бюджетування передбачається широке систематичне висвітлення етапів його реалізації як на національному, так і на місцевому рівнях. Одним з інформаційних джерел є щорічне видання «Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні», третій випуск якого ми пропонуємо вашій увазі.

Кращі практики запровадження ПЦМ у пілотних регіонах у 2010 році

1. Підвищення якості надання медичних послуг населенню м. Житомира

Окремі елементи програмно-цільового методу в галузі охорони здоров'я м. Житомира розпочали застосовувати з 2006 року. Більш ретельно планування та виконання бюджету за ПЦМ розпочалося з 2008 року, коли вперше була прийнята Програма медичного забезпечення м. Житомира, що містила такі пріоритетні напрями:

- забезпечення стандартів надання невідкладної медичної допомоги населенню;
- упровадження сучасних методів діагностики та лікування;
- покращання надання медичної допомоги жінкам та новонародженим.

Відповідно до Програми економічного і соціального розвитку м. Житомир на 2010 рік, охорона здоров'я населення належить до основних напрямів розвитку соціальної сфери міста. Так, головною метою визначено: забезпечення умов для зміцнення здоров'я населення; зниження його захворюваності, інвалідності та смертності; збільшення середньої тривалості життя людини шляхом надання якісної медичної допомоги; попередження спалахів інфекційних хвороб; створення умов для формування здорового способу життя; ефективне використання наявних кадрових, фінансових і матеріальних ресурсів.

Упродовж 2009–2010 років року у складних соціально-економічних умовах діяльність галузі охорони здоров'я міста була спрямована на підвищення ефективності використання кадрових, фінансових і матеріальних ресурсів охорони здоров'я, запровадження новітніх технологій, зменшення дитячої смертності, зміцнення матеріально-технічної бази лікувально-профілактичних закладів у межах наявних фінансових ресурсів. Розвивалася первинна медико-санітарна допомога на засадах сімейної медицини, впроваджувалися стандарти діагностики та лікування. Медична допомога мешканцям м. Житомира забезпечується 7-ма міськими лікувально-профілактичними закладами, в яких працює майже 4,1 тис. працівників, з них 828 лікарів та 1787 медичних сестер. Ліжковий фонд стаціонарів цілодобового перебування складає 1095 ліжок, з них 190 дитячих, денних стаціонарів – 311, у т.ч. 16 для дітей. Відповідно до нормативу, кількість ліжок необхідно збільшити на 75,6 %, або на 828 ліжок. Продовжувалася робота з подальшого розвитку первинної ланки медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини. Збільшено кількість посад лікарів загальної практики. За рахунок бюджетних та позабюджетних коштів придбано сучасне устаткування, що дає змогу якісно виконати лабораторне дослідження, адекватно та

своєчасно визначати тактику лікування хворих. Незважаючи на обмеженість фінансування галузі, медичні працівники намагаються надавати медичну допомогу населенню у необхідному обсязі та втілювати нові сучасні методи діагностики та лікування. Виконано планові показники щодо підвищення кваліфікації лікарів та медичних сестер.

Основними пріоритетними напрямками роботи були: підвищення якості надання кваліфікованої медичної допомоги дітям і матерям, реалізація завдань державних програм, спрямованих на боротьбу з туберкульозом, ВІЛ-інфекцією / СНІДом, серцево-судинними та судинно-мозковими, онкологічними захворюваннями, забезпечення доступності невідкладної медичної допомоги та ін.

Основні проблемні питання галузі охорони здоров'я:

- недостатнє медикаментозне забезпечення пільгових категорій хворих, у тому числі й життєво необхідними ліками;
- погіршення ситуації з розповсюдженням соціально-небезпечних хвороб;
- недостатній рівень розуміння переваг ведення здорового способу життя у жителів міста;
- невідповідність матеріально-технічного забезпечення лікувально-профілактичних закладів щодо сучасних стандартів діагностики та лікування (потребує заміни рентген-апаратура, хірургічно-ендоскопічне обладнання, УЗД-апаратура, лабораторне та фізіотерапевтичне обладнання);
- зношеність твердого інвентарю;
- недостатня забезпеченість санітарним транспортом;
- незадовільний технічний стан мереж водо-, тепlopостачання, каналізаційних систем лікувально-профілактичних закладів;
- незавершеність об'єктів будівництва та реконструкції лікувальних закладів;
- відсутність у лікарнях автономних джерел енергоживлення.

Пріоритетним завданнями та заходами з їх виконання визначено:

- збереження наявної мережі лікувальних закладів;
- удосконалення системи інформаційного забезпечення діяльності закладів медичної допомоги;
- забезпечення медикаментами пільгових категорій населення;
- упровадження новітніх методів діагностики та лікування з використанням сучасної апаратури;
- активний пошук закордонних інвестицій, розробка проектів для залучення грантів;
- комп'ютеризація лікувально-профілактичних закладів: поступове впровадження програмного забезпечення «Стаціонар», «Поліклініка»;
- раціональне та ефективне використання бюджетних коштів та дотримання пріоритетів фінансування;
- зміцнення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я міста.

Очікувані результати:

- поліпшення показників стану здоров'я населення;
- подальше зниження показника дитячої смертності;
- забезпечення 100-відсоткового рівня охоплення дітей основними видами профілактичних щеплень;
- забезпечення населення міста якісною швидкою та невідкладною медичною допомогою;
- формування санітарно-медичної культури, усвідомлення переваг здорового способу життя у мешканців міста;
- створення комфортних умов для перебування хворих та роботи працівників лікувальних установ.

На виконання міської стратегії було затверджено бюджетну програму з обсягом фінансування у 2009 році 2,3 млн. грн., у 2010 році – 4 млн. грн. Основними завданнями програми є:

1. Забезпечення надання дорослому населенню міста амбулаторно-поліклінічної, стаціонарної допомоги.
2. Своєчасне діагностичне та профілактичне обстеження хворих, упровадження сучасних технологій.
3. Забезпечення стандартів надання невідкладної якісної хірургічної, урологічної та інших видів допомоги.
4. Зменшення рецидивів ускладнень, зниження показника виходу на інвалідність працездатного населення.
4. Забезпечення клініко-діагностичним обладнанням.

Для виконання поставлених завдань та досягнення очікуваних результатів було здійснено ряд заходів та капіталовкладень, зокрема закуплено нове

сучасне обладнання. Передусім була зацікавленість отримати кінцевий результат від придбання та застосування нового діагностичного та лікувального обладнання. Впровадження майже кожного нового виду обстеження чи лікування дає певну економію бюджетних коштів. Ця економія складається, перш за все, за рахунок скорочення термінів перебування хворих на стаціонарних ліжках, оскільки діагностика в перші години захворювання дозволяє розпочати лікування раніше, а застосування сучасних малотравматичних методів скорочує курс лікування та знижує показник виходу на первинну інвалідність. Було придбано апарат штучної вентиляції легенів (ШВЛ) для анестезіології (250 тис. грн.), пульсоксиметр для анестезіології (8,5 тис. грн.), комп'ютерний томограф для променевої діагностики (5100,0 тис. грн.), автоматичний біохімічний аналізатор для клініко-діагностичної лабораторії (198,0 тис. грн.), медичне обладнання для лабораторії (152 тис. грн.), лапароскопічну стійку для хірургічного відділення (250,0 тис. грн.), ультразвуковий дисектор для гнійної хірургії (220,0 тис. грн.), апарат ШВЛ, інкубатор для новонароджених, стіл реанімаційний, лампу фототерапії, апарат УЗД для відділення новонароджених (1500 тис. грн.), комплекс літотрипсії для надання допомоги урологічним хворим (93,0 тис. грн.), ультразвуковий апарат для лікування ран для гнійної хірургії, ультразвуковий апарат серця.

Результатами проведених заходів за програмою стали:

1. Зменшення летальності на 19,4 % порівняно з минулим роком, скорочення терміну перебування хворого на 14,8 %, що дає економію 22,5 тис. грн.

2. Встановлення точного діагнозу та проведення диференційованої терапії, що дозволило зменшити термін перебування хворого на 3 дні, за рахунок чого економія по стаціонару склала 1,19 млн. грн. Зменшення смертності травматологічних хворих від ускладнень травми на 16 %.

3. Економія заробітної плати обсягом 37 тис. грн. у 2010 році за рахунок вивільнення посад лаборантів, за умов збільшення обсягів та якості обстеження.

4. Економія затрат обсягом 210,0 тис. грн. за рік за рахунок зменшення перебування хворого на ліжку після лапароскопічних втручань (у середньому на 6,8 ліжко/дня).

5. Економічний ефект обсягом 252,0 тис. грн. за рахунок зменшення перебування хворого на ліжку та проведення малих органозберігаючих оперативних втручань. За 2010 рік кількість високих ампутацій нижніх кінцівок, що інвалідізують пацієнтів, зменшилася до 2.

6. Відсутність ускладнень при проведенні ШВЛ при оперативних втручаннях; зниження захворюваності новонароджених, особливо гіпоскопій, на 20 % порівняно з минулим роком; пологовий травматизм знизився на

15 % і складає 24 %, що нижче обласного та національного показників.

7. Економія бюджетних коштів на 2,8 млн. грн. за рахунок зменшення середньої кількості ліжко-днів до 3-х днів та відсутності необхідності залучення інших спеціалістів.

8. Прискорення одужання та зменшення терміну перебування хворого на ліжку, що дасть економити бюджетні кошти на 90,0 грн.

9. Встановлення своєчасного та точного кардіологічного діагнозу. Зменшення смертності від хвороб серця на 15 %.

Таким чином, економія бюджетних коштів в лікарні, що виникає при цільовому спрямуванні видатків на вирішення поставлених перед медиками завдань, є суттєвою. Але ніякими цифрами і грошами неможливо виміряти ті позитивні емоції, що отримують пацієнти, коли унікальні за своєю складністю обстеження вони можуть пройти упродовж декількох годин в рідному місті, а не мають їхати до столиці й чекати черги за попереднім записом. Неможливо виміряти радість, щастя батьків, дітей яких вдалося врятувати за допомогою сучасного обладнання та зусиль медиків, а також почуття пацієнтів, яким завдяки своєчасній діагностиці та використанню новітніх технологій вдалося перемогти хвороби.

2. Боротьба з захворюваннями серцевосудинної системи через реалізацію Програми розвитку кардіо і нейросудинної хірургії в Автономній Республіці Крим

Захворювання серцево-судинної системи в Європі, Україні та, зокрема, в Автономній Республіці Крим займають перше місце серед причин смерті та серед факторів первинного виходу на інвалідність населення.

Про масштаби цієї соціальної проблеми свідчить те, що лише в Автономній Республіці Крим щорічно захворюють на гострий інфаркт міокарда (ГІМ) близько 2400 осіб, з яких 27,3 % (більше чверті!) – у працездатному віці, а близько 150 осіб стають інвалідами після перенесеного ГІМ; вмирають від ГІМ близько 400 осіб, з них 60 – у працездатному віці.

Висока смертність від цієї недуги спостерігається в таких, здавалося б, екологічно незабруднених містах як Сімферополь, Ялта, Феодосія, Алушта; у Бахчисарайському, Красногвардійському районах (хоча за кліматичними ознаками ці райони належать до одних із найсприятливіших в Україні).

Зростання захворюваності населення на гіпертонічну хворобу і склероз судин головного мозку є причиною значного збільшення числа випадків гострого порушення мозкового кровообігу (ГПМК). Щорічно цей діагноз одержують близько 4200 кримчан, 22,3 % з яких є особами працездатного віку; при цьому найстрашнішим є те, що в 78,2 % випадків хворі, які перенесли ГПМК, стають інвалідами. У середньому на рік від ГПМК в АР Крим помирають до 2300 осіб, з яких майже третина – у працездатному віці.

З метою запобігання такій високій смертності та інвалідизації населення, відповідно до Закону України «Про імплантацію електрокардіостимуляторів» від 14 вересня 2000 року № 1950-III, в Автономній Республіці Крим проводилося 90–100 імплантацій кардіостимуляторів (КС) на рік, що було вкрай недостатньо, оскільки потреба у штучних водіях ритму серця складає щорічно 250–300 одиниць. У зв'язку з цим до 30–35 % КС придбавалися за рахунок коштів пацієнтів (а ціна таких пристроїв немала: найпростіші коштують близько 2000 грн.).

В Автономній Республіці Крим майже не проводилися необхідні за показаннями коронарографії (потреба – понад 500 на рік), недостатньо проводилися тромболізи при ГІМ – усього 6,6 % від потреби (потреба – 700 на рік), внутрішньосерцеві електрофізіологічні дослідження (потреба – 700 на рік), хірургічне лікування вогнищ порушень ритму серця, а також інсультів. У 2000 році в Автономній Республіці Крим була прийнята Програма профілактики і лікування артеріальної гіпертензії, затверджена Постановою Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 21 червня 2000 року № 1241-2/2000, пріоритетними напрямками якої були розвиток невідкладної кардіології, інвазивної аритмології, але вона не була виконана в повному обсязі внаслідок недостатнього фінансування.

Постановою Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 9 грудня 2009 року № 1490-5/09 була затверджена Програма розвитку кардіо- і нейросудинної

хірургії в Автономній Республіці Крим на 2009–2010 роки, що виконувалася достатньо успішно.

Метою цієї Програми є впровадження в практику охорони здоров'я Автономної Республіки Крим ефективної системи надання діагностичної та лікувально-профілактичної допомоги жителям автономії, які страждають на серцево-судинні захворювання, нових технологій, що дозволяють знизити смертність від цієї патології, зменшити інвалідизацію, збільшити тривалість життя хворих.

Основними завданнями Програми є:

- упровадження нових технологій діагностики і лікування цереброваскулярної патології в лікувальних установах Автономної Республіки Крим;
- упровадження хірургічного лікування гострої цереброваскулярної хвороби, гострих і хронічних форм ішемічної хвороби серця, складних порушень ритму та провідності, вроджених і набутих вад серця у дорослих та дітей;
- створення ефективної системи обстеження хворих, що страждають на серцево-судинні захворювання;
- введення нових стандартів лікування хворих, в тому числі на основі інвазивних методик;
- організація та забезпечення пропаганди здорового способу життя.

Кошторис Програми за весь період її реалізації складав 13,2 млн. грн. (у тому числі з бюджету міста

Сімферополя – 220,0 тис. грн., з кримського республіканського бюджету – 12,98 млн. грн.). У 2010 році з бюджету АР Крим на реалізацію програми витрачено 1,1 млн. грн.

Результатами реалізації Програми є розвиток кардіо- та нейрохірургічної служби в Автономній Республіці Крим, на що вплинуло придбання у Республіканську клінічну лікарню ім. М.О. Семашка ангиографічної установки, за допомогою якої при наявності відповідного лікувально-діагностичного обладнання можна поліпшити допомогу хворим, котрі страждають на серцево-судинні захворювання. Реалізація Програми дозволила значно поліпшити показники здоров'я населення Автономної Республіки Крим і наблизити їх до середньоєвропейського рівня.

Унаслідок виконання завдань Програми досягнуто такі показники соціальної ефективності:

- зниження летальності від ГІМ до 10–11 % (щорічно додатково вдалося зберегти життя 50–55 хворих, які перенесли ГІМ);
- зниження летальності від ГПМК до 15–16 % (щорічно додатково вдалося зберегти життя 190–200 хворих, що перенесли ГПМК);
- зниження смертності у хворих, що страждають на захворювання серцево-судинної системи, на 7–10 %;
- зменшення інвалідизації хворих з серцево-судинною патологією на 10–15 %;

- загальне підвищення тривалості та якості життя хворих із захворюваннями серцево-судинної системи (за приведеним усередненим показником – на період від 1,5 до 9,5 років).

Стосовно практичного впровадження завдань Програми, то їх реалізація передбачала виконання ряду важливих заходів, що здійснювалися протягом всього періоду виконання Програми Міністерством охорони здоров'я АР Крим та Управлінням охорони здоров'я Сімферопольської міської ради. Зазначимо такі заходи:

1. На базі Республіканської клінічної лікарні ім. М.О. Семашка створене відділення кардіосудинної хірургії та судинної нейрохірургії. Відділення оснащені сучасною діагностичною та лікувальною медичною апаратурою та обладнанням для забезпечення їх роботи (загальна потужність відділень – 92 ліжка). Проведено ремонтні роботи у відділенні судинної нейрохірургії для оптимізації розміщення обладнання, покращання умов обстеження та лікування хворих. Доукомплектовано медичною апаратурою й обладнанням Республіканську клінічну лікарню ім. М.О. Семашка, Республіканський клінічний кардіологічний диспансер та інфарктне відділення міської клінічної лікарні № 6 м. Сімферополя. З метою надання медичної допомоги дітям переобладнано приміщення Республіканської дитячої клінічної лікарні, яку доукомплектовано медичним обладнанням та апаратурою.

2. На підготовку і ремонт нового операційного блоку у відділенні інвазивної кардіології та ангіології витрачено 800 тис. грн. із бюджету Автономної Республіки Крим. В операційній встановлено апарат фірми «Siemens» вартістю 2,5 млн. грн. Це обладнання дозволяє зменшити навантаження на основний кардіологічний комплекс, розділити потоки на плановий і екстрений, зменшити чергу на операції та зробити їх більш доступними для кримчан.

3. Створено республіканський реєстр хворих з коронарною патологією, порушеннями ритму і провідності серця, який щороку поповнюється і за даними якого проводиться спеціальний моніторинг.

4. Здійснюється відбір пацієнтів для обстеження інвазивними методами та лікування в республіканських лікувально-профілактичних закладах Автономної Республіки Крим, науково-дослідних інститутах Академії медичних наук України.

5. Проводиться відбір дітей з уродженими вадами серця, життєзагрожуючими аритміями та блокадами серця для кардіохірургічного лікування (в 2010 році відібрано для лікування 92 дитини). Ще чотири роки тому кожна п'ятдесята дитина страждала на хвороби серцево-судинної системи. Торішня медична статистика дає вже іншу цифру: кожна тридцять дев'ятасорокова. Справа не в тому, що маленьких сердечників стало більше – просто покращилася діагностика, і лікарі стали досить рано виловлювати такі захворювання.

Сьогодні операція на серці доступна кожній хворій дитині, від батьків не потрібно ні копійки – весь час перебування дитини в центрі кардіохірургії оплачує бюджет.

6. Організовано і забезпечено комплексну систему реабілітації та диспансерного спостереження хворих після «втручань» на серце (коронароангіопластика, імплантація штучних водіїв ритму серця, абляція аритмогенних вогнищ, протезування клапанів, аортокоронарне шунтування), системного тромболізису у хворих з ГІМ.

7. Проводяться конференції та семінари з актуальних проблем кардіології, кардіо- і нейросудинної хірургії (у 2010 році проведено 4 такі заходи).

8. Впроваджено широкий спектр нейрохірургічних операцій на хребетній і сонних артеріях (кримськими лікарями освоєно 7 видів специфічних операційних втручань).

9. Необхідно зазначити, що відділення інвазивної кардіології та ангіології Кримської республіканської клінічної лікарні ім. М.О. Семашка є унікальним на півдні України. У відділенні, що має 20 ліжок, виконується майже 3 000 досліджень та операцій на рік. Операції проводяться без загальної анестезії з використанням місцевого знеболювання. Нове облад-

нання дозволяє проводити дослідження й операції на судинах і стентування коронарних артерій за допомогою рентгена, що значно покращує їх якість і є менш болючим для пацієнта.

Звичайно, для виконання таких важливих завдань перш за все необхідна підготовка медичних кадрів, для чого в межах виконання Програми підвищили свою кваліфікацію та підготувалися до роботи:

- фахівці-кардіохірурги, анестезіологи відділення кардіосудинної хірургії – на базі Науково-дослідного інституту серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова Академії медичних наук України та на базі кафедри медицини невідкладних станів Кримського державного медичного університету ім. С.І. Георгієвського;
- фахівців з нейросудинної хірургії відділення судинної нейрохірургії – на базі Науково-дослідного інституту нейрохірургії ім. А.П. Ромаданова Академії медичних наук України.

З метою подальшої реалізації потенціалу Програми планується і надалі забезпечувати систематичну підготовку лікарів-фахівців з кардіології, анестезіології, нейрохірургії на базах обласних клінік м. Одеси, Дніпропетровська, центральних клінік м. Києва.

3. ПЦМ і соціальна ефективність використання бюджетних коштів: досвід м. Дрогобич Львівської області

На реалізацію програми «Багатопрофільна медична допомога населенню всіх вікових груп», затвердженої

розпорядженням міського голови від 05.08.2010 р. № 517-р, у 2010 році було використано 36,8 млн. грн.

Відповідно до завдань програми, з бюджету фінансувалося 5 установ, які обслуговують мешканців м. Дрогобича і Стебника, а також мешканців навколишніх сіл Дрогобицького району. Незважаючи на те, що мережа установ охорони здоров'я в місті є досить розгалуженою, а фінансування – недостатнім, міська влада направила кошти на придбання обладнання, яке покращило діагностику захворювань мешканців.

У результаті придбання діагностичної апаратури та застосування сучасних схем лікування:

- зменшено захворюваність на серцево-судинні захворювання на 10 %;
- збільшено виявлення онкологічної патології у I, II стадії на 4–5 %;
- зросли такі показники: динаміка виявлення захворювання на ранніх стадіях – на 0,5 %; динаміка рівня фізіологічного здоров'я новонароджених на 0,9 % та динаміка рівня загальної захворюваності населення на – 0,3 %.

4. Успішний досвід реалізації програм з розвитку освіти в Овруцькому районі Житомирської області

Овруцький район Житомирської області – один з найбільших районів регіону з розвинутою мережею освітніх закладів. У районі налічується 34 загальноосвітні школи I, I–II та I–III ступенів, 339 класів, у яких навчається 5256 учнів, діє 37 груп продовженого дня з 1095 учнями, штатна чисельність педагогічних працівників складає 628,7, кількість педагогічних працівників – 763. Показники якості освіти у районі плануються як одні з найвищих в області.

Бюджетну програму «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами» було затверджено розпорядженням голови райдержадміністрації від 06.12.2009 року № 34-У/238. Обсяг фінансування програми за 2009 рік – 30 814,6 тис. грн., 2010 рік – 37 630,7 тис. грн.

Реалізація програми передбачає:

1. Обов'язкове і безоплатне надання повної загальної середньої освіти дітям від 6 до 17 років Овруцького району.
2. Забезпечення виконання програми в частині поетапної комп'ютеризації закладів освіти.
3. Оновлення навчальних посібників та бібліотечного фонду для належного здобуття освіти учнями загальноосвітніх навчальних закладів.
4. Проведення енергоефективних заходів, спрямованих на впровадження та виробництво енергоефективних технологій та обладнання.

Результатами здійснення програмних заходів є такі:

1. Для 12 навчальних закладів придбано сучасні засоби інформатизації, що дало можливість

- проведення практичних робіт з інформатики у загальноосвітніх навчальних закладах.
2. Для навчальних закладів придбано 16652 екземпляри підручників та 460 екземплярів довідкової літератури, що дало можливість підвищити якість засвоєння учнями навчального матеріалу, внаслідок чого середній бал успішності за підсумками року склав 9 балів
 3. Встановлено лічильники тепла в двох міських загальноосвітніх шкіл, замінено віконні блоки в шести загальноосвітніх закладах та замінено

звичайні лампи на енергозберігаючі, що забезпечило зменшення видатків на енергоносії, покращило умови перебування дітей у навчальних закладах і дало економію в розмірі 32,0 тис. грн.

4. Підвищився рівень успішності учнів на 1,2 % щодо показника 2009 року.

Таким чином, застосування елементів програмно-цільового методу у бюджетному процесі дозволяє визначити ефективність витрачання бюджетних коштів та досягти заплановані результативні показники.

5. Кримські республіканські програми освітньої галузі як інструмент підвищення соціальної престижності педагогічної праці

З метою вирішення проблем, пов'язаних з кадровим забезпеченням навчальних закладів, підготовкою, професійною діяльністю, післядипломною освітою педагогічних працівників, підвищенням рівня соціальної захищеності вчителя, Верховна Рада Автономної Республіки Крим Постановою від 18 листопада 2009 року № 1461-5/09 затвердила Кримську республіканську програму «Вчитель» що розроблена і реалізуватиметься в республіці до 2012 року включно.

Ця програма визначає основні цілі, завдання та заходи щодо вирішення проблем, пов'язаних з кадровим

забезпеченням навчальних закладів, підготовкою, професійною діяльністю, післядипломною освітою педагогічних працівників, підвищенням рівня соціальної захищеності вчителя.

До структури кадрового забезпечення галузі «Освіта» в АР Крим входить більше 30 тисяч педагогічних працівників загальноосвітніх (23,6 тис., або 77 %), дошкільних (3,3 тис., або 11 %), професійно-технічних (1,7 тис., або 6 %), позашкільних (1,5 тис., або 5 %) навчальних закладів, а також понад 500 науково-педагогічних працівників вищих закладів освіти Автономної Республіки Крим.

Соціальна проблема, що є основою програми «Вчитель» в АР Крим, – це катастрофічний «кадровий голод» освітньої галузі, особливо у сільській місцевості та в північних районах Криму. Так, згідно зі статистичними даними, чисельність педагогів загальноосвітніх, дошкільних, позашкільних установ освіти порівняно з 1996 роком зменшилася на 13 %. Спостерігається відтік фахівців-педагогів через ряд не вирішених соціальних проблем, насамперед відсутність нормальних умов роботи, що впливає також на якісний склад педагогів.

Більшою мірою це торкнулося вихователів дошкільних установ (близько 35 %), вчителів початкових класів (21,6 %) та вчителів-предметників (7,8 %). Особливо складною стала ситуація у сільських школах, де кількість вчителів зменшилася майже на 1000 осіб (10,7 %).

У школах республіки йде незворотний процес старіння педагогічних кадрів. Тільки у 2009 році кількість вчителів-пенсіонерів зросла на 200 осіб і становить понад 3 тисяч осіб (16,5 %). Кожен шостий вчитель в Автономній Республіці Крим – пенсіонер, а в містах Джанкої, Керчі, Феодосії, Ялті, а також у Чорноморському районі – це кожен п'ятий.

Престиж педагогічної професії падає, молоді фахівці не йдуть працювати до школи. Залучення на роботу неспеціалістів, осіб без відповідної педагогічної освіти, що проводиться в порушення чинного законодавства

про загальну середню освіту, не дозволяє здійснювати реформування галузі освіти.

Станом на 1 жовтня 2009 року в школах працювало 602 (3,3 %) вчителів без необхідної кваліфікації, з них 263 (1,4 %) мають загальну середню освіту. Автономна Республіка Крим мала один з найнижчих показників загальноосвітнього рівня вчителів-предметників в Україні. У 2008 році він склав 82,2 % фахівців з вищою освітою, у сільських школах – 76,4 %.

Соціальна складова Програми повинна забезпечити очікуване поповнення загальноосвітніх навчальних закладів молодими фахівцями.

У 2009 році з 495-ти випускників педагогічних вузів України та Автономної Республіки Крим, направлених на роботу в школи республіки, прибуло за розподілом 164 фахівця (18,9 %), з них 64 людини – в сільські школи.

Економічна проблематика, що лежить в основі необхідності реалізації Програми, є основною причиною такого становища із забезпечення педагогічними кадрами навчальних закладів. Насамперед це стосується низького рівня оплати праці, особливо молодих фахівців (967 – 1078 грн. на місяць). Не забезпечуються гарантовані права молодих фахівців на надання впорядкованого житла, відсутня матеріальна підтримка, у зв'язку з чим 88 % молодих вчителів залишилися працювати за місцем проживання батьків, 8 % орендують житло, лише 3,5 % отримали квартири. Педагоги як одна з найбільш соціально

незахищених категорій працівників не мають можливості придбання, будівництва житла за рахунок власних коштів.

Вимагає докорінного перетворення система післядипломної педагогічної освіти, необхідна розробка та реалізація наукових підходів до її організації, заснованих на діагностиці та прогнозуванні розвитку як системи освіти в цілому, так і її кадрового забезпечення.

Отже, Програма «Вчитель» орієнтована саме на подолання негативних наслідків описаної соціально-економічної проблематики:

- обмеження конкурентоспроможності галузі освіти порівняно з іншими сферами прикладання праці, відставання заробітної плати працівників освіти від середньої заробітної плати працівників промисловості; різкий регіональний контраст у рівнях заробітної плати педагогічних працівників (місто – село);
- життєва необхідність для сільських вчителів займатися підсобним господарством на шкоду професійного зростання;
- протиріччя між чинним законодавством, що проголосило й гарантує досить високий рівень життя педагогічних працівників, і підзаконними актами, затримка розробки механізмів реалізації соціальних гарантій, припинення дії окремих статей законів;
- декларативність значної кількості нормативних документів, спрямованих на поліпшення становища вчителів;
- відсутність стимулу у молоді до вибору педагогічної професії;

- створення нерівних можливостей в отриманні вищої педагогічної освіти; соціальна незахищеність учителів;
- відсутність припливу вчителів із вузів інших областей України;
- залишковий принцип фінансування витрат на утримання шкіл, їх навчально-методичної і матеріальної бази;
- відсутність механізму закріплення педагогічних кадрів, насамперед у сільській місцевості;
- недоліки фінансування галузі, в тому числі в частині будівництва житла педагогам, матеріального стимулювання їхньої праці.

Таким чином, метою Програми є визначення невідкладних і перспективних заходів щодо реалізації основних напрямів модернізації системи освіти АР Крим з урахуванням сучасних вимог, забезпечення економічних і соціальних гарантій педагогічним працівникам, підвищення статусу педагога в суспільстві.

Для досягнення цієї мети необхідне вирішення таких завдань:

- забезпечення викладання основ наук у загальноосвітніх навчальних закладах Криму відповідно до вимог держстандартів у галузі освіти;
- відновлення і зміцнення престижу педагогічної професії;
- посилення соціальної підтримки педагогів;
- розвиток системи безперервної педагогічної освіти, проведення моніторингу якості педагогічної освіти в Криму;

- вдосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів; зміцнення і розвиток матеріально-технічної бази та ресурсного забезпечення навчальних закладів;
- приведення кількості підготовлених вузами республіки фахівців у відповідність до потреб навчальних закладів.

Програма фінансується в межах асигнувань, які щорічно передбачаються бюджетами Автономної Республіки Крим та бюджетами місцевих органів самоврядування, що є виконавцями Програми. Обсяг ресурсного забезпечення завдань програми у 2009 році склав 1,8 млн. грн., в 2010 році – 2,7 млн. грн., на 2011 та на 2012 роки планується витратити по 1,5 млн. грн щорічно.

Результатами від витрачання бюджетних ресурсів на виконання Програми за 2009–2010 роки є реалізація таких заходів:

1. Продовжено підготовку у вузах АРК (Кримський державний інженерно-педагогічний університет (КДІ-ПУ), Кримський державний гуманітарний інститут (КГГІ), педагогів:

- за спеціальностями, що мають подвійну спеціалізацію (початкове навчання – англійська мова, хімія – біологія, кримськотатарська мова і література – російська мова та література, кримськотатарська мова та література – англійська мова, кримськотатарська мова і література – українська мова та

література, українська мова та література – англійська мова і т. д.), підготовлено 30 педагогів;

- для роботи з дітьми, що мають вади у фізичному і розумовому розвитку в 2010 році підготовлено 3 педагоги;
- для роботи в школах (класах) з навчанням українською та кримськотатарською мовами підготовлено 10 педагогів.

Протягом 2009–2010 років на ці заходи з республіканського бюджету та бюджетів міських органів влади витрачено 300,0 тис. грн.

2. Створено інформаційний банк даних з розміщенням у міжнародній мережі Internet:

- педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- потреб загальноосвітніх навчальних закладів АРК у педагогічних працівниках.

Для цього придбано відповідну комп'ютерну техніку та програмне забезпечення, оргтехніку; забезпечено підключення зазначених закладів до мережі Internet; створено єдину інформаційну мережу системи освіти АРК. Кошторис на виконання цих заходів у 2010 році склав 337 тис. грн.

3. Проведено заходи з забезпечення технічної і технологічної модернізації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах шляхом комп'ютеризації, впровадження телекомунікаційних засобів, доступу до мережі Internet, базових і спеціалізованих програмних продуктів. У 2010 році на це було витрачено із респуб-

бліканського бюджету 25,0 тис. грн., у 2011–2012 роках передбачається продовжити цю роботу, у республіканському бюджеті на неї заплановано 100 тис. грн.

У межах виконання Програми районні державні адміністрації, виконавчі комітети міських рад в АРК надають разову грошову допомогу випускникам вищих навчальних закладів, які вперше направляються на роботу в заклади освіти, що знаходяться в сільській місцевості. В 2009 та в 2010 роках допомоги надані на суму 360 тис. грн., тобто в середньому по 2000 грн. кожному молодому вчителю.

Подальша реалізація Програми та виконання повного комплексу її завдань дозволять стабілізувати кадровий склад дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладів АР Крим, оновити зміст і форми професійної діяльності педагогів, удосконалити післядипломну педагогічну освіту, забезпечити довгостроковий прогноз потреби у педагогічних і науково-педагогічних працівниках у закладах освіти, поліпшити соціально-економічне становище вчителів, моральне і матеріальне стимулювання їх професійної діяльності.

6. Програма енергозбереження в освіті Стрийського району Львівської області

Одними з найгостріших на сучасному етапі розвитку України є проблеми стабільного енергозабезпечення та ефективного використання енергоресурсів, від вирішення яких значною мірою

З метою послідовного виконання цілей Програми «Вчитель» та підвищення соціального статусу педагогів Верховна Рада Автономної Республіки Крим в 2010 році одностайно затвердила Республіканську «Програму підвищення престижу праці вчителя». Відповідне рішення було прийнято на пленарному засіданні кримського парламенту. Програма розрахована на 2011–2015 роки, її завдання – протягом п'яти років підвищити професійний рівень кримських учителів, а також сформувати пакет соціальних гарантій педагогічним працівникам і забезпечити його повне виконання. Програма передбачає вирішення соціально-побутових проблем педагогів, поліпшення системи отримання заробітної плати та заохочення учительської праці. Також будуть зроблені реальні кроки з оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів, модернізації шкільної освіти.

Загальний обсяг фінансування програми в 2011–2015 роках складе 27,9 млн. грн. У наступному році на її реалізацію з республіканського бюджету планується виділити 3,3 млн. грн.

залежить рівень економічного і соціального розвитку суспільства.

Саме тому енергозбереження на державному рівні визнано одним із пріоритетів економічної політики

держави. В умовах залежності економіки України від імпорту паливно-енергетичних ресурсів і тенденції зростання цін на енергоносії їх ефективне використання стало нагальною потребою.

Таким чином, політика енергозбереження та підвищення енергоефективності в усіх елементах суспільного життя держави є важливим чинником впливу на сучасну енергетичну безпеку України, стабільне забезпечення виробництва та населення енергоносіями.

Створення сприятливого клімату для розробки, виробництва й упровадження енергоефективних технологій, машин і устаткування можливе за умови проведення ефективної цінової політики, цільового кредитування відповідних програм і проєктів за рахунок коштів державного, обласного та місцевих бюджетів. Важливим фактором підвищення енергоефективності є забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки усіх суб'єктів економічної діяльності при вирішенні питань енергоспоживання та енергозбереження.

При розгляді структури енергозберігаючих заходів і черговості їх реалізації доцільним є застосування не тільки галузевого, але й територіального принципу, оскільки саме місцеві державні адміністрації найбільш наближені до виробництва та споживання енергоресурсів, а місцеві бюджети несуть основне навантаження зі сплати цих ресурсів.

Територіальний принцип дозволяє розробити єдину методологію та стандарти вибору, фінансування та реалізації енергозберігаючих проєктів, що сприяє залученню

інвесторів і створює передумови для прийняттого інвестиційного клімату в регіоні.

Мережа освітніх навчальних закладів Стрийського району досить розгалужена і нараховує 54 школи, в яких навчається 6582 учні. Створення комфортних умов для навчання – одне з основних завдань, що поставила перед собою районна влада. В умовах обмеженого фінансування з районного бюджету, влада веде пошук економії бюджетних коштів. Одним із перспективних напрямів економії є економія енергоресурсів, а тому в програмно-цільовому бюджеті на 2010 рік передбачалися кошти для проведення робіт з енергозбереження, що повинні були створити комфортні умови для навчання учнів і зекономити фінансові ресурси.

На фінансування установ освіти у Стрийському районі – а це 55 шкіл, одна установа позашкільної освіти, одна дитячо-юнацька спортивна школа і 11 груп дошкільного виховання у 8-ми школах району – у 2010 році направлено 52,6 млн. грн., тобто 37,2 % районного бюджету, а тому питання енергозбереження в установах освіти надзвичайно важливе.

Владою району розроблена програма енергозбереження в галузі освіти на 2009–2012 роки, якою передбачено: заміна вікон, заміна електролампочок на енергозберігаючі у всіх школах, введення в експлуатацію котельні на альтернативному виді палива (тирсі) в одній із шкіл.

На проведення робіт з енергозбереження у 2010 році направлено у рамках бюджетної програми «Надання загальної середньої освіти

загальноосвітніми навчальними закладами району» 732,1 тис. грн. За рахунок цих коштів в одній із загальноосвітніх шкіл району проведено реконструкцію котельні, яку переведено на альтернативне паливо – відходи деревини; крім цього, проведено заміну вікон на енергозберігаючі в 19-ти школах району, заміну електролампочок на енергозберігаючі у всіх школах.

Виконання програм по енергозбереженню тільки у 2010 році дало можливість зекономити 96,0 тис. грн., у тому числі на електроенергії 36,0 тис. грн. і на газу – 60,0 тис. грн., а також – створити комфортні умови для навчання дітей у школах.

7. Програма «Обдарованість» міста Саки АР Крим: приклад перспективного творчоїнтелектуального розвитку молоді

Творчий, інтелектуальний потенціал людей є рушієм прогресу суспільства, тому обдарованість необхідно своєчасно виявити і розвивати. Отже, своєчасне виявлення обдарованих дітей – одне з найважливіших завдань сучасних педагогічної науки та практики.

До когорти прогресивних управлінців і громад, від імені яких здійснюється керівництво містом і які дбають про якісний інтелектуальний розвиток громад, можна віднести і місцеву адміністрацію м. Саки, що в Автономній Республіці Крим.

26 квітня 2007 року рішенням виконкому Сакської міської ради № 220 була прийнята і затверджена Міська програма «Обдарованість» на 2007–2010 роки. У межах цієї програми проводилася робота з виявлення, підтримки та розвитку обдарованих учнів м. Саки.

Програма роботи з обдарованою молоддю дозволила реалізувати такі завдання:

- вивчення науково-методичних засад та спеціальних методик виявлення, розвитку та підтримки обдарованої молоді;

- удосконалення системи виявлення обдарованої молоді;
- удосконалення методів і форм роботи з обдарованою молоддю;
- активізація роботи з обдарованими дітьми;
- використання особистісно орієнтованого підходу при роботі з обдарованими учнями;
- організація участі обдарованої молоді в літніх табірних зборах;
- здійснення підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів, орієнтованих на роботу з обдарованими дітьми;
- організація системи заохочення творчо працюючих педагогів та учнів;
- формування бібліотечного фонду по роботі з обдарованими дітьми.

Виконання завдань Програми передбачало здійснення ряду заходів, а саме: інструктивно-методичні наради з керівниками загальноосвітніх навчальних закладів щодо організації роботи зі здібними

та обдарованими учнями; організація міських методичних об'єднань учителів-предметників та практичних психологів; семінари для вчителів – керівників шкільних відділень Малої академії наук.

Було організовано роботу творчих груп учителів-предметників, а також сформовано банк даних «Обдарованість».

У рамках виконання Програми робота з обдарованими дітьми проводилася за такими напрямками:

1. Організація та проведення I–II етапів Всеукраїнських олімпіад з базових і спеціальних дисциплін.
2. Організація роботи міської філії Малої академії наук Криму «Шукач».
3. Організація і проведення міських, республіканських, всеукраїнських конкурсів, змагань, акцій, турнірів.
4. Організація роботи міської філії Кримської Малої академії мистецтв.

У ході реалізації Програми щорічно організовувалися і проводилися шкільні та міські Всеукраїнські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін.

Організація творчої, проектної та дослідницької діяльності учнів міста здійснюється через роботу Малої академії наук (МАН) і Малої академії мистецтв (МММ). Міська філія Малої академії наук, в якій у 2011 році працює вже 35 секцій (кількість учнів становить 85), включає 6 шкільних відділень і одне позашкільне.

У 2007 році кількість секцій складала лише 26 (у них працювали лише 36 учнів).

На достатньому рівні організовано участь молодших школярів, учнів основної та старшої школи в різноманітних республіканських та міських конкурсах, турнірах, змаганнях (більше 40–50 заходів).

Так, у 2008/2009 та 2009/2010 роках:

- у наукових та мистецьких конкурсах і турнірах міжнародного рівня взяли участь 930 дітей (з них стали призерами 228 дітей, тобто майже 25 % від загального числа учасників);
- у всеукраїнських наукових та мистецьких конкурсах – 592 дитини (з них призи здобули 299 дітей, тобто 50 %);
- у республіканських наукових та мистецьких конкурсах – 222 дитини (призерів – 183 дитини, тобто 82 % від загального числа учасників).

Відділом освіти Сакської міської ради проводилася цілеспрямована робота щодо підтримки обдарованих дітей та молоді згідно з міською програмою «Обдарованість». Створено сприятливі умови для стимулювання розвитку інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді у місті. З цією метою запроваджено систему стипендіального заохочення.

Так, стипендіатами Верховної Ради Автономної Республіки Крим у 2008/2009 – 2010/2011 навчальних роках були 6 молодих громадян м. Саки (це один з найвищих показників у АР Крим, не зважаючи на те,

що місто є далеко не найчисельнішим на півострові). Право отримувати стипендії Ради Міністрів Автономної Республіки Крим здобули обдаровані діти та молоді люди з м. Саки у кількості:

- 2007/2008 навчальний рік – 1;
- 2008/2009 навчальний рік – 3;
- 2009/2010 навчальний рік – 3;
- 2010/2011 навчальний рік – 5.

Стипендіатами Сакської міської ради у 2007/2008 навчальному році були 12 обдарованих дітей,

8. Використання Програмно-цільового методу бюджетування в галузі освіти: досвід м. Житомира

Планування – основне завдання кожної бюджетної галузі щодо відображення протягом фінансового року основних видатків. Якісне планування – це крок до ефективного управління спланованими видатками.

Вже сьогодні в м. Житомирі бюджетні кошти системно та ефективно використовуються на задоволення пріоритетних та першочергових потреб галузі освіти.

Все почалося ще у 2006 році коли в місті паралельно з бюджетом формувались показники виконання програм і вже у тому самому році було запроваджено окремі елементи програмно-цільового методу планування бюджету.

У наступному році влада міста дійшла висновку, що необхідні програми щодо реалізації першочергових завдань і наприкінці 2007 року було розроблено та затверджено 11 програм за різними напрямками галузі.

у 2008/2009 році – 18, у 2009/2010 – 21, у 2010/2011 році стипендію отримує 21 особа.

Крім того, за Програмою «Обдарованість» призначена іменна стипендія міського голови розміром триста гривень, яка щорічно вручається переможцю конкурсу «Учень року».

Таким чином, Програма «Обдарованість» на 2007–2012 р. успішно започаткувала основи удосконалення роботи з обдарованими дітьми міста, підвищення результативності бюджетних послуг у цьому напрямі.

Працюючи в рамках окремих програм, кожна з яких має свою мету, завдання, очікувані результати, було досить складно охопити всі показники виконання програм.

Обмеженість фінансування змусила місто зорієнтувати кошти на пріоритетні напрями та першочергові потреби. Перед департаментом фінансів Житомирської міськради постало завдання об'єднати всі програми в одну.

Оскільки програми відрізнялися за метою та механізмом реалізації, необхідно було:

- вибрати пріоритетну тему для визначення єдиної мети та завдань єдиної програми;
- об'єднати всі фінансові ресурси, що виділяються на галузь та забезпечують виконання закладами освіти

основних функцій з надання освітніх послуг (зарплата, комунальні послуги, харчування, медичні засоби тощо) та паралельно додаткові кошти на виконання пріоритетних завдань програми.

Завдяки вдалому та ефективному плануванню протягом 2008–2010 років вдалося реалізувати такі програми:

- «Програма модернізації навчальної бази, меблів та технологічного обладнання закладів освіти м. Житомира», основним завданням якої була організація змістовного навчально-виховного процесу і дозвілля дітей через створення безпечних умов перебування у приміщенні та освітньо-просторовому середовищі на території закладів.
- «Програма інформатизації та комп'ютеризації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів». Основним завданням програми було забезпечення загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів сучасними засобами інформатизації та інформаційними технологіями, впровадження нових підходів до організації навчально-виховного процесу шляхом використання сучасних засобів інформації та інформаційних технологій.
- «Програма по забезпеченню виконання заходів щодо впровадження енергозберігаючих технологій в закладах освіти м. Житомира». Основне

завдання програми – проведення енергоефективних заходів, спрямованих на впровадження та виробництво енергоефективних технологій та обладнання.

Реалізація програм була проведена шляхом:

- забезпечення виконання програм у частині практичної спрямованості курсу фізики;
- поетапної комп'ютеризації закладів освіти (I етап – загальноосвітні школи, II етап – дошкільні навчальні заклади, III етап – позашкільні навчальні заклади);
- заміни існуючих теплолічильників на сучасні енергозберігаючі прилади.

Упровадження програм дало змогу:

- придбати для навчальних закладів 216 комплектів лабораторного обладнання для виконання практичних робіт з курсу «Фізика»;
- провести модернізацію навчально-матеріальної бази, що підвищило якість засвоєння учнями навчального матеріалу з природничих дисциплін;
- забезпечити 33 навчальних заклади сучасними засобами інформації, а саме: навчально-комп'ютерними комплексами, що дало можливість запровадити дистанційне навчання, створити інформаційний ресурс в системі освіти міста;
- встановити теплолічильники та системи автоматичного регулювання теплоносіїв в 21 установі

освіти, що забезпечило зменшення видатків на енергоносії та покращило умови перебування дітей у навчальних закладах.

Результатаом реалізації «Програми по забезпеченню виконання заходів щодо впровадження енергозберігаючих технологій в закладах освіти міста Житомира» стало 20–25 % економії енергоносіїв. Результатами впровадження «Програми модернізації навчальної бази, меблів та технологічного обладнання закладів освіти м. Житомира» та «Програми інфор-

матизації та комп'ютеризації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів» став не економічний ефект, а підвищення якості надання освітніх послуг. Комп'ютеризація закладів освіти дала змогу забезпечити заклади ліцензійними програмами, ввести курс програмування, відкрити додаткові гуртки, забезпечити доступ учнів до мережі Інтернет. Встановлення в кабінетах фізики нового обладнання підвищило якість засвоєння учнями навчального матеріалу з природничих дисциплін.

9. Досвід успішної реалізації місцевої програми соціального захисту та соціальної підтримки громадян м. Алчевська

Проблеми, що накопичились у державній системі соціальної підтримки населення України, потребують особливої уваги з боку місцевих органів влади, оскільки їх вирішення передбачається за рахунок коштів місцевих бюджетів. Серед найгостріших питань зазначимо такі:

- низький рівень охоплення малозабезпеченого населення соціальною підтримкою (близько 56,8% малозабезпечених отримують державну соціальну допомогу відповідно до критеріїв прожиткового мінімуму);
- низький рівень адресності надання соціальної допомоги;
- неефективність використання бюджетних коштів.

Прикладом додаткової соціальної підтримки громадян є реалізована у 2010 році Програма соціального

захисту населення м. Алчевська на 2008–2010 роки, затверджена рішенням міської ради від 29 листопада 2007 року № 24/5. Функції організації управління Програмою здійснювались управлінням праці та соціального захисту населення Алчевської міської ради, контролювала виконання Програми постійна комісія міської ради з питань охорони здоров'я та соціального захисту населення.

Зважаючи на велике значення Програми у житті громади, всі її програмні заходи виконувались у партнерстві з громадськими організаціями.

Програма соціального захисту населення м. Алчевська на 2011–2013 роки розроблялася на підставі ряду нормативно-правових документів, а саме: Бюджетного кодексу України, Законів України

«Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Державний бюджет України» (на відповідний рік), «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про охорону дитинства», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про соціальні послуги», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про поховання та похоронну справу», «Про реабілітацію інвалідів в Україні» та ін.

Загальна мета Програми полягає в зниженні рівня соціальної напруженості та поліпшенні умов життя ветеранів війни, праці, ветеранів військової служби, воїнів-інтернаціоналістів, пенсіонерів та громадян похилого віку; інвалідів; громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, інших соціально незахищених категорій шляхом розширення кола додаткових соціальних гарантій, що надаються за рахунок коштів міського бюджету, інших джерел фінансування, поліпшення якості та розширення спектру соціальних послуг.

Усього на реалізацію Програми з місцевого бюджету за період 2008–2010 років виділено і фактично використано майже 9,9 млн. грн., державного та обласного бюджетів – 1,4 млн. грн., інших джерел фінансування – 1,5 млн. грн.

Результативна складова програми визначається, в першу чергу, контингентом отримувачів додат-

кових соціальних послуг. Згідно з даними Єдиного державного реєстру осіб, які мають право на пільги, станом на 01.10.2010 р. у м. Алчевську проживало близько 31 тисячі ветеранів війни, праці, ветеранів військової служби, воїнів-інтернаціоналістів, пенсіонерів та громадян похилого віку, 5542 інваліда; 291 дитина-інвалід, 786 громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, 88 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, 188 багатодітних сімей та інших соціально незахищених категорій, які мають статус пільговиків згідно з чинним законодавством.

Усі вищевказані категорії населення, відповідно до чинного законодавства, отримують соціальні виплати, мають право на різні пільги і компенсації, найбільш поширеними з яких є:

- на проїзд у пасажирському та міському транспорті;
- на оплату житлово-комунальних послуг;
- на санаторно-курортне лікування та ін.

Однак багато напрямів є проблемними, що поглиблюється недофінансуванням з Державного бюджету за деякими соціальними програмами, тому виникає необхідність у додатковому фінансуванні з міського бюджету заходів, спрямованих на соціальну підтримку окремих категорій громадян, які проживають в м. Алчевськ.

Наступними результативними показниками є обсяг соціальної підтримки мешканців та рівень їх доступу до соціальних допомог. Станом на 01.10.2010 року додат-

ковими соціальними гарантіями з міського бюджету охоплено 943 особи, сума коштів соціальної підтримки складає 648,1 тис. грн., а саме:

- зубопротезування пільгової категорії громадян: 642 особи на суму 223,6 тис. грн. У розрахунок на одного одержувача це складає 348 грн.;
- поховання громадян м. Алчевська: 90 осіб, на суму 60,4 тис. грн., тобто, на організацію кожного поховання містом витрачено у середньому 671 грн.;
- компенсаційні виплати фізичним особам за надання соціальних послуг: 111 осіб, на суму 98,6 тис. грн., в розрахунок на одного одержувача – 888 грн.;
- матеріальна допомога, стипендії, оплата житлово-комунальних послуг почесним громадянам м. Алчевська: 17 осіб, на суму 170,6 тис. грн. (більше 10 тис. грн. на одного одержувача);
- компенсація за санаторно-курортне оздоровлення ветеранів Великої Вітчизняної війни в санаторії-профілакторії «Дружба»: 50 осіб, на суму 93,2 грн. (вартість однієї путівки склала 1863 грн.);
- забезпечення ветеранів Великої Вітчизняної війни додатковою соціальною гарантією на придбання балонного газу: 16 осіб, на суму 1,7 тис. грн. (кожен ветеран придбав безкоштовно газу на 108 грн.).

Також передбачено виконати ряд інших завдань:

- надати додаткові соціальні гарантії за рахунок коштів місцевого бюджету воїнам-інтернаціоналістам, пенсіонерам та особам похилого віку, інвалідам та дітям-інвалідам, громадянам, постраждалим уна-

слідок Чорнобильської катастрофи, дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, багатодітним та малозабезпеченим сім'ям та іншим соціально незахищеним категоріям;

- вжити заходи щодо забезпечення доступності інвалідів та інших маломобільних груп населення до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури;
- поліпшити якість соціальних послуг, що надаються жителям міста Алчевська;
- підвищити рівень правової грамотності громадян, які потребують соціальної підтримки.

Планові та прогнозні обсяги фінансування впровадження заходів Програми складають:

- на 2011 рік – 8 225,5 тис. грн., у т.ч. міський бюджет – 8 142,5 тис. грн., державний бюджет – 83 тис. грн.
- на 2012 рік – 8 570,1 тис. грн., у т.ч. міський бюджет – 8 487,1 тис. грн., державний бюджет – 83 тис. грн.
- на 2013 рік – 8 408,2 тис. грн., у т.ч. міський бюджет – 8 325,2 тис. грн., державний бюджет – 83 тис. грн.

Завдяки подальшому виконанню заходів Програми покращатимуться умови життя ветеранів війни, праці, військової служби, воїнів-інтернаціоналістів, пенсіонерів та громадян похилого віку, інвалідів, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та інших соціально незахищених категорій; знизиться соціальна напруженість у суспільстві, підвищиться рівень забезпеченості й захищеності цих категорій.

10. Реконструкція мереж зовнішнього освітлення вулиць м. Житомира: програма «Благоустрій населених пунктів»

Реформування системи житлово-комунального господарства наразі є нагальною потребою як держави у цілому так і кожного міста зокрема. В галузі існує ряд проблем, головними з яких є застарілі та зношені фонди, висока вартість реалізації заходів та їх довготривалість, а також обмеженість бюджетного ресурсу. Так, у м. Житомирі декілька років тому одним із пріоритетів реформування житлово-комунального господарства було визначено реконструкцію мереж зовнішнього освітлення.

З 1980 до 2006 року реконструкція, капітальний ремонт та нове будівництво мереж зовнішнього освітлення практично не проводились. Ситуація почала кардинально змінюватись, починаючи з 2007 року. На 2008–2010 роки було розроблено міську галузеву програму розвитку та реформування житлово-комунального господарства та її складовою «Реконструкція мереж зовнішнього освітлення вулиць м. Житомира», а також затверджено бюджетні програми. У рамках цієї програми до кінця 2010 року змонтовано 112,3 км. кабельних мереж із застосуванням самоутримних проводів і замінено 3779 ліхтарів старих модифікацій з лампами великої потужності (типу ДРЛ та розжарювання) на енергозберігаючі ліхтарі та лампи ДНАТ, які при невеликій потужності дають кращу освітленість доріг і мають у 25 разів більший термін експлуатації, що зменшує ви-

трати електроенергії та виробничі витрати. Крім цього, вдалося замінити старі лічильники електроенергії на багатотарифні, а також кардинально реконструювати систему автоматичного керування мережами зовнішнього освітлення із застосуванням модемного зв'язку.

У 2007 році на виконання завдання по реконструкції мереж зовнішнього освітлення проведена заміна 1773-х ліхтарів та 65,2 км. кабельних мереж на 18-ти вулицях міста на загальну суму 6,7 млн. грн. Виконані роботи у міському парку культури та відпочинку ім. Ю. Гагаріна прийняті та профінансовані частково. Починаючи з 2008 року, управління комунального господарства міської ради проводить роботи за програмою «Реконструкція мереж зовнішнього освітлення вулиць м. Житомира (III черга)».

Цією програмою передбачено виконання робіт на загальну суму 9,9 млн. грн. У 2008 р. проведена заміна 1222-х ліхтарів, кронштейнів та прокладено 44,6 км. кабельних мереж на 21-й вулиці міста. Виконано робіт на суму 4,6 млн. грн. У 2009 р. КП ЕМЗО «Міськвітло» було визнано переможцем конкурсу по відбору інвестиційних та інноваційних проектів з енергозбереження в житлово-комунальному господарстві за проектом «Реконструкція мереж зовнішнього освітлення м. Житомира з застосуванням енергозберігаючих технологій». Зазначений проект фактично був частиною програми

«Реконструкція мереж зовнішнього освітлення вулиць м. Житомира (III черга)». У 2010 р. проектно-кошторисна документація «Реконструкція мереж зовнішнього освітлення вулиць м. Житомира (III черга)» була доопрацьована, проведена комплексна державна експертиза.

Згідно з зазначеним проектом, проведена заміна на 784-х ліхтарів, кронштейнів та прокладено 2,5 км. кабельних мереж на 48-ми вулицях і провулках м. Житомира на суму 838,9 тис. грн. У результаті впровадження бюджетної програми річна економія електроенергії складає 1,2 млн. кВт./рік, що складає 252,0 тис. грн. в рік. Значно зменшено витрати на утримання мереж зовнішнього освітлення, розрахунки за електроенергію проводяться за нічним тарифом, що зменшує вартість електроенергії в 4,5 раза, впроваджено систему керування зовнішнім освітленням каналами GPRS зв'язку, що дає безперебійну роботу мереж, забезпечує жорсткий контроль за роботою мереж та автотехніки, спрощення обліку електроенергії, що використовується, та ін.

Таким чином, на виконання бюджетної програми «Благоустрій населених пунктів» та завдання «Реконструкція мереж зовнішнього освітлення вулиць» (обсяг фінансування у 2009 році складав 4,7 млн. грн., у 2010 – 4,8 млн. грн.) було здійснено:

- реконструкцію мереж зовнішнього освітлення вулиць із застосуванням енергозберігаючих заходів: реконструйовано 112 км електричних мереж та замінено 3779 ліхтарів;

- впроваджено безпроводну систему керування зовнішнім освітленням міста;
- забезпечено освітлення 92 відсотків вулиць м. Житомира (у 2007 році освітлювалось менше ніж 50 відсотків).
- забезпечено економію електричної енергії завдяки застосуванню енергозберігаючих заходів (у 2007 році спожито 4,0 млн. кВт/год, у 2009 році спожито 4,2 млн. кВт/год при збільшенні кількості вулиць, що освітлюються, майже на 42 відсотка)
- скорочено витрати при проведенні ремонтних робіт та обслуговуванні електричних мереж в денний час (тариф денний – 82,32 коп., нічний – 21,00 коп.), враховуючи впровадження безпроводної системи, що дала можливість регулювання режимів включення освітлення;
- при значному зменшенні обсягу електроенергії, що використовується, досягнуто покращення в 5 разів освітленості вулиць, що зменшило кількість ДТП та значне покращення криміногенної ситуації.

Таким чином, застосування положень програмно-цільового методу планування та виконання бюджету дозволяє ефективно використовувати бюджетні кошти й отримувати соціально та економічно значущі результати та сприяє наданню послуг населенню на більш високому рівні.

11. Комплексне вирішення проблем екологічного характеру через місцеві цільові програми у м. Алчевську

Незважаючи на поточні проблеми політичного й економічного характеру, питання стану навколишнього природного середовища наразі є одними з найгостріших, оскільки екологічна безпека населення, збереження природних ресурсів – це життя майбутніх поколінь.

Для вирішення екологічних питань у м. Алчевськ Луганської області була прийнята міська Програма «Екологія – 2010», фінансування за якою становило: у 2009 р. – 3,4 млн. грн., з них 0,4 млн. грн. – із загального фонду, а 3 млн. грн. – зі спеціального фонду; у 2010 р. – 2,3 млн. грн., з них 0,3 млн. грн. – із загального фонду, а 2 млн. грн. – зі спеціального фонду.

Якщо нині оцінити стан навколишнього природного середовища в м. Алчевськ, то необхідно зазначити, що з моменту прийняття Програми «Екологія – 2010» силами колективів підприємств, органів місцевого самоврядування вдалося стабілізувати становище з викидами шкідливих речовин в атмосферу (це підтверджено даними природоохоронних служб), однак за такими інгредієнтами, як сірководень, діоксид азоту, пил норми ще перевищуються.

Як і раніше, основними джерелами забруднення повітря в місті залишаються підприємства металургійного комплексу, від яких у повітряний простір надходить близько 100,0 тис. тонн шкідливих речовин на рік.

Більше 250,0 тис. м³ промислових стоків скидається у відкриті водойми без очищення.

Про масштаби проблеми в соціальному аспекті свідчить те, що із санітарно-захисної зони Алчевського металургійного комбінату та коксохімічного заводу за період з 1991 р. до теперішнього часу відселено 786 сімей (1820 осіб). На реалізацію програми з благоустрою та естетичне оформлення санітарно-захисної зони витрачено понад 6 млн. грн.

Із 9-ти ставків, що знаходяться на території міста, очищені лише два (Верхньо-Лиманський і Нижньо-Лиманський). Із 10 джерел впорядковано лише три. Відповідно до проведеної інвентаризації міських земель, близько 400 га угідь зайнято відходами, в т.ч. 142 га – золошлаковідвалами та сховищами відходів.

При цьому площа існуючих міських парків та скверів загального користування на території міста складає 84 га, що є досить високим показником. З урахуванням орієнтовного рівня озеленення існуючих територій (80 %), площа озеленення територій загального користування складає 67 га.

Разом з тим, захворюваність населення міста, зокрема дітей, у зв'язку з забрудненням навколишнього природного середовища, залишається дуже високою.

Основна мета виконання Програми «Екологія – 2015» – докорінне поліпшення стану середовища проживання

населення міста. За системою показників результативності, затвердженою в цій Програмі, протягом найближчих 8 – 10 років планується додатково озеленити від 30 до 40 тис. га земель у районах північної частини міста.

Усього з метою нейтралізації шкідливих викидів та зменшення частки вуглекислого газу в атмосфері навколо м. Алчевська планується створити два «кільця» озеленення.

Програмою передбачається збільшити вже існуючий зелений масив між м. Алчевськом і м. Перевальськом.

Для цього необхідно вирішити такі завдання:

- усунути повністю або частково джерела шкідливих викидів та скидів у навколишнє середовище;
- домогтися впровадження на містоутворюючих підприємствах екологічно чистих технологій;
- реконструювати існуючі та створити нові рекреаційно-заповідні, зелені й водні зони;
- щорічно упорядковувати по одному джерелу;
- визначити сприятливі території для розміщення житлового фонду, спортивних споруд, зон активного відпочинку населення міста;
- підвищити рівень екологічного виховання та освіти населення міста.

Протягом 2011 – 2012 року планується виконати проект реконструкції парку культури і відпочинку з його розвитком у східному напрямку і виходом на лінію «Очисні споруди – котельня «Східна» – протитуберкульозний диспансер», а також протягом 2011 – 2015 років – виконати роботи з очищення Орлових ставків.

Протягом 2011 – 2013 років необхідно виконати роботи з рекультивації та озеленення санітарно-захисної зони ВАТ «Алчевський металургійний комбінат».

Задоволення потреби в сировині повинно бути забезпечено, переважно, за рахунок заощадження ресурсів, шляхом комплексного використання сировини, глибокої переробки відходів виробництва, заміни енерго-ресурсномісткого обладнання та технологій на зберігаючі.

Зважаючи на те, що в м. Алчевську гостро стоїть проблема питної води (для її вирішення в місті діє Програма «Питна вода Алчевська» до 2020 року), до 2013 року планується скоротити використання питної води на технічні цілі у два рази, а до 2014 року – повністю припинити подачу питної води на виробничі цілі, крім виробництва, функціонування якого на технічній воді неприпустиме.

Реалізація Програми забезпечується органами місцевого самоврядування, підприємствами всіх форм власності, комунальними підприємствами, установами, організаціями та мешканцями м. Алчевська. Відділ охорони праці та навколишнього природного середовища спільно з управлінням економіки, ринкових відносин та інвестицій, управлінням фінансів забезпечують узгоджені дії з підготовки і реалізації програмних заходів, цільового й ефективного використання бюджетних коштів.

Фінансування виконання заходів Програми передбачається з таких джерел:

- Державний Фонд охорони навколишнього природного середовища.
- Обласний Фонд охорони навколишнього природного середовища.
- Міський Фонд охорони навколишнього природного середовища.
- Кошти підприємств, установ і організацій.
- Інвестиції.

За рахунок коштів міського бюджету вже в 2011 році розпочнеться реконструкція очисних споруд м. Алчевська. До 2015 року на ці заходи планується витратити 51,9 млн. грн.

Реалізація заходів Програми дасть змогу поліпшити стан навколишнього природного середовища в місті та за його межами, скоротити викиди шкідливих речовин в атмосферу міста всього на 35 тис. т. / рік. Скиди шкідливих речовин у водойми міста скоротяться на 141 тис. м³/рік.

Шляхом контролю за виконанням Програми «Екологія – 2015» та за допомогою індикаторів сталого екологічного розвитку виконавчі органи Алчевської міської ради визначають щорічну оцінку ефективності реалізації заходів цієї Програми та висновки оприлюднять у засобах масової інформації.

12. Результативні показники розвитку галузі ЖКГ м. Коростень Житомирської області

Виконання програми соціально-економічного розвитку міста у 2010 році в сфері житлово-комунального господарства проводилося з урахуванням заходів передбачених відповідними галузевими програмами розвитку у сфері ЖКГ, а саме, «Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства м. Коростеня на 2010–2014 рр.», «Програма розвитку дорожнього руху та його безпеки на 2008–2012 р.», «Околиця-2», «Програма сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків в м. Коростень на 2009–2014 рр.», «Стратегічний план розвитку міста Коростеня на 2006–2014 рр.». Рішенням Коростенської міської ради від 21.07.2010 року № 378 було затверджено бюджетну програму «Підви-

щення рівня благоустрою» на 2010 рік, метою якої є поліпшення експлуатаційних якостей, технічного стану дорожнього господарства; підвищення рівня експлуатаційних якостей електромереж зовнішнього освітлення міста, підвищення рівня безпеки дорожнього руху в місті; покращання санітарної очистки міста та забезпечення належного стану зеленої зони доріг і об'єктів соціальної інфраструктури м. Коростеня. Обсяг фінансування склав 3,3 млн. грн.

З метою залучення коштів державного бюджету на розвиток житлово-комунального господарства міста було підготовлено та подано ряд проектів до Міністерства житлово-комунального господарства України, дирекції Всеукраїнського конкурсу проєк-

тів та програм розвитку місцевого самоврядування. У результаті проведеної роботи в 2010 році м. Коростень стало переможцем Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування з проектом «Інноваційне використання когенераційних установок шляхом встановлення насосного обладнання з двигунами внутрішнього згорання» загальною вартістю 376,3 тис. грн. з яких 263,3 тис. грн. – кошти грантодавців, та отримано зі Стабілізаційного фонду на проведення реконструкції, капітального ремонту ліфтів, житлових будинків, об'єктів тепло-, водопостачання міста 1 млн. 112,7 тис. грн.

За 2010 рік у галузі житлово-комунального господарства міста виконані роботи за такими напрямками:

1.1. Реконструкція та модернізація об'єктів теплопостачання

До роботи в осінньо-зимовий період комунальним підприємством «Теплозабезпечення» підготовлено 33 котельні. Опалювальний сезон розпочато вчасно, 11.10.2010 р. При підготовці до опалювального сезону замінені аварійні ділянки тепломережі загальною протяжністю 2033 м.п., у тому числі з застосуванням попередньо ізольованих труб 415 м.п. (на суму 355 тис. грн. за кошти підприємства).

За кошти міського бюджету в сумі 500 тис. грн. та кошти підприємства в сумі 241 тис. грн. проведені роботи по реалізації проекту з енергозбереження «Технічне переоснащення 20 діючих котельень КП «Те-

плозабезпечення» м. Коростень з заміною насосного обладнання, яке відпрацювало свій граничний термін експлуатації, на менш енергоємне».

Упровадження проекту дозволить в подальшому скоротити споживання електроенергії на 1908,8 тис. кВт/рік, що при існуючих тарифах дозволить заощадити 1,6 млн. грн./рік. Термін окупності проекту складе близько півроку. Для забезпечення резервного живлення до котельні по вул. Жовтнева 8/59 прокладено новий кабель. На котельні по вул. Ольгінська, 4 за рахунок міського бюджету проведена заміна аварійного парового котла Е-1,0-0,9Р-3 на суму 70 тис. грн. Виконано режимно-налагоджувальні роботи на 12-ти котлоагрегатах трьох котельень.

Відповідно до Схеми оптимізованого теплопостачання міста, в поточному році закрито вугільну котельню по вул. Зв'язківців, а чотири двоповерхові житлові будинки та дитячий садочок № 5, які опалювалися від цієї котельні, переведено на індивідуальне опалення.

У с. Мирний за рахунок коштів міського бюджету на суму 25 тис. грн. підключено до централізованого теплопостачання дитячий навчальний заклад № 22 від котельні по вул. Каштанова, 15-А. При цьому прокладено 70 м.п. тепломережі з труб.

У місті встановлено 32 лічильника обліку теплової енергії, що обраховують витрати теплової енергії на 38-ми житлових будинках.

За рахунок коштів Стабілізаційного фонду виконані роботи по облаштуванню теплогенераторної

в дитячому садку № 5 (загальною вартістю 283 тис. грн., у т. ч. 81 тис. грн. – співфінансування з міського бюджету) та роботи по реконструкції котельні загальноосвітньої школи № 3 по вул. Древянській, 20 (загальною вартістю 199 тис. грн., у т. ч. 87 тис. грн. – співфінансування з міського бюджету).

1.2. Забезпечення належного рівня водопостачання та водовідведення

Для забезпечення сталого водопостачання мешканців міста комунальне підприємство «Водоканал» у 2010 р. за кошти цільового фонду «Коростень мій» у сумі 1206 тис. грн., бюджету розвитку в сумі 677 тис. грн. та власні кошти підприємства у сумі 23 тис. грн. виконано роботи з ремонту аварійних ділянок мереж, заміни запірної арматури, реконструкції насосних станцій водопостачання та водовідведення, продовження реконструкції фільтрувальної дільниці водопостачання та придбання необхідного обладнання, а саме:

- замінено 902 м. водопровідних та 12 м. каналізаційних мереж;
- прокладено 221 м. водопроводу та 450 м. каналізації до житлових будинків по вул. Зв'язківців, буд 15, 17, 19, 20;
- виконано реконструкцію повітродувного устаткування на очисних спорудах каналізації на суму 294,3 тис. грн.;
- проведено реконструкцію підвищувальної станції водопостачання – 48,1 тис. грн.;

- виконано реконструкцію каналізаційних напірних станцій № 1, 2, 4, 6, 8 – 795,3 тис. грн.;
- частково замінено обладнання каналізаційних напірних станцій селища Дружба та міської лікарні – 101 тис. грн.;
- здійснена реконструкція каналізаційно-напірної станції та підвищувальної станції на очисних спорудах каналізації – 42,1 тис. грн.;
- з метою покращення якості води проводяться роботи по пересипці двох фільтрів на фільтрувальній станції (№ 8, 10). На виконання цих робіт з міського бюджету виділено 140 тис. грн.;
- виконано капітальний ремонт рулонної покрівлі над приміщенням фільтраційної станції – 1877 м² на суму 85 тис. грн.

Виконано роботи з модернізації електронасосних агрегатів та пускорегулюючого обладнання на підвищувальних станціях 3-го та 4-го підйомів на загальну суму 596,3 тис. грн., із них 419,5 тис. грн. – за рахунок субвенції з державного бюджету та 176,8 тис. грн. – місцевого бюджету.

1.3. Ремонт та утримання доріг та тротуарів, об'єктів вулично-дорожньої мережі, створення безпечних умов для учасників дорожнього руху

З метою впорядкування міських доріг за рахунок міського бюджету у 2010 році виконано:

- капітальний ремонт вулиць загальною площею 7328 м², на суму 558,6 тис. грн.;

- ямковий ремонт доріг загальним обсягом 1497,5 м², на суму 269,8 тис. грн.;
- профілювання вулиць – 792,5 тис. м², на суму 129,6 тис. грн.;
- роботи щодо нанесення дорожньої розмітки – 13,2 км. на 64,1 тис. грн.

Виконано реконструкцію системи водовідведення – 40 м.п. на 120 тис. грн. На виконання робіт з поточного утримання водостоків і систем зливової каналізації витрачено 24,9 тис. грн.

Проведено роботи по реконструкції мереж вуличного освітлення на загальну суму 280 тис. грн. При цьому встановлено 211 світильників на 45-ти вулицях. Щодо поточному утриманню мереж вуличного освітлення виконано робіт на суму 359 тис. грн.

Встановлено новий світлофорний об'єкт на суму 43,4 тис. грн. По поточного утримання об'єктів дорожньої безпеки виконано робіт на суму 265,9 тис. грн.

За рахунок коштів ТОВ «Коростенський індустріальний парк» проведено асфальтування – 890 м² на суму близько 100 тис. грн.

1.4. Упорядкування місць відпочинку громадян, озеленення міста

Виконано роботи з будівництва об'єктів парку ім. Островського на загальну суму 301 тис. грн. При цьому проведено реконструкцію центральної частини парку, облаштовано нові лавки, проведено

благоустрій території біля пам'ятника воїнам-інтернаціоналістам, встановлено новий пам'ятник на території парку, облаштовано вхід з боку загальноосвітньої школи № 2. Також за рахунок коштів міського бюджету в парку встановлено новий дитячий майданчик вартістю 128,8 тис. грн. Стосовно догляду за зеленими насадженнями виконано:

- санітарне обрізування дерев – 43 од. на 38,9 тис. грн.;
- посадка дерев та кущів – 238 од. на 33,6 тис. грн.;
- видалення аварійних дерев – 47 од. на 46,3 тис. грн.;
- формувальне обрізування живоплоту – 23,1 тис. грн.;
- посадка та догляд за квітами – 377 тис. грн.

1.5. Покращання зовнішнього вигляду житлового фонду, подовження терміну експлуатації конструктивних елементів будинків

У 2010 році поточний ремонт житлового фонду виконано на 3714 тис. грн. при плані 3420,0 тис. грн. Планово попереджувальний ремонт виконано на 40 будинках. За кошти міського бюджету (121,5 тис. грн.) прокладена система централізованого водопостачання та водовідведення.

Значна увага приділялася в цьому році благоустрою прибудинкових територій. В 2010 р.

за кошти міського бюджету проведено асфальтування прибудинкових територій загальною площею 9201 м² на суму 860 тис. грн. Виконано роботи по облаштуванню освітлення під'їздів житлових будинків на загальну суму 45 тис. грн.

За рахунок субвенції з державного бюджету проведено роботи по капітальному ремонту внутрішньобудинкової системи водопостачання житлового будинку ОСББ на суму 58,9 тис. грн.

Також проведено роботи по капітальному ремонту ліфтів в житлових будинках на загальну суму 379,5 тис. грн., із них 320 тис. грн. – кошти державного бюджету та 59 тис. грн. – місцевий бюджет.

1.6. Забезпечення чистоти міста

Продовжується робота щодо заключення договорів на вивіз твердих побутових відходів з будинків приватного сектору. Станом на 01.01.2011 р. року укладено 4070 договорів. За 2010 рік ліквідовано 1435 м³ стихійних сміттєзвалищ на суму 73,7 тис. грн. За рахунок коштів міського бюджету придбано новий сміттєвоз вартістю 430 тис. грн. Виготовлено нові контейнери кількістю 83 шт. для забезпечення збирання твердих побутових відходів з вулиць приватного сектору на суму 90 тис. грн. Придбано 155 нових урн, які встановлені на центральних вулицях міста на загальну суму 30,0 тис. грн.

В 2010 р. продовжуються роботи щодо роздільного збору твердих побутових відходів. Проведені

роботи з упорядкування пункту збирання та переробки вторинної сировини в районі Пашин. За кошти міського бюджету в сумі 10 тис. грн. на пункті облаштовано дільницю з санітарної обробки контейнерів для збору твердих побутових відходів.

Проводилася роз'яснювальна робота серед населення, учнів та викладачів навчальних закладів, робітників підприємств щодо організації роздільного збирання твердих побутових відходів.

Таким чином, ефективно та раціональне використання бюджетних коштів дозволило досягти соціально значущих показників, а саме:

1. Забезпечення безпеки руху транспорту та пішоходів, запобігання криміногенним ситуаціям.
2. Забезпечення освітлення 169-ти вулиць, що становить майже 67,3 % вулиць міста (у 2008 році освітлювалося 44,6 %, у 2009 році – 53,8 %).
3. Економія електричної енергії завдяки застосування енергозберігаючих заходів (у 2008 році спожито – 1132,9 тис. кВт/год., у 2009 році спожито – 1131,7 тис. кВт/год. при збільшенні кількості вулиць, що освітлюються.)

13. Програма озеленення м. Львова

Зелена зона м. Львова охоплює більше 33 286 га, з них 2 852 га місць загального користування – 76 скверів, 23 парки (у т. ч. три лісопарки та дві зелені зони). Серед них: Стрийський парк, який має статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення; 6 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення («Високий Замок», «Снопківський», ім. І. Франка, «Залізна вода», «Погулянка», «Личаківський»); Геологічна пам'ятка природи місцевого значення, зелена зона «Кортумова гора»; зелена зона «Майорівка»; лісопарки: «Білогорща» та «Зубра», парки («Скнилівський», «Левандівський», «Озеро «Левандівське», «Студентів», «Боднарівка», «Піскові озера», «Замарстинівський», «700-річчя Львова», «Горіховий Гай»). Крім того, на території міста розташований Регіональний ландшафтний парк «Знесіння» та Центральний парк культури та відпочинку ім. Б. Хмельницького – улюблені місця відпочинку багатьох львів'ян та гостей міста. Парки, сквери та інші об'єкти озеленення створюють комфортні умови для мешканців та гостей міста; окрім цього, роботи з озелененням, як і інші заходи з благоустрою, значно поліпшують екологічний стан міста.

Середній вік зелених насаджень становить близько 50 років, тому вони потребують поновлення; також є потреба у зеленому будівництві (комплексному

процесі створення нових міських насаджень і реконструкції існуючих об'єктів).

На вирішення цих питань міською владою розроблено програму впорядкування та утримання зелених насаджень, на основі якої сформовано бюджетну програму. Основним завданням Програми впорядкування та утримання зелених насаджень м. Львова є створення екологічної рівноваги між суспільством і природою. Для цього необхідно вжити комплекс заходів, що включає такі пункти:

- проведення інвентаризації зелених насаджень та складання паспорту об'єкта;
- збереження, догляд та утримання об'єктів озеленення;
- збільшення площі зелених насаджень (реліктових дерев, квітників, газонів, а також об'єктів природно-заповідного фонду), які б запобігали забрудненню навколишнього середовища або частково зменшували його;
- зростання кількості та видової різноманітності вуличних насаджень (підбір стійких до загазованості, задимленості, пилу порід дерев та їх висадження відповідно до розроблених проектів);
- проведення догляду за надземною частиною дерев та чагарників (формувальне, санітарне й омолоджувальне обрізання крони);
- відновлення газонів та квітників.

З метою впорядкування та утримання у здоровому стані зелених насаджень м. Львова, створення бази даних для розроблення програми будівництва, відновлення та експлуатації об'єктів зеленого господарства проводиться інвентаризація міських зелених насаджень, на основі якої передбачається виготовити технічну документацію для видачі державних актів на право постійного користування землею.

За результатами інвентаризації буде визначена точна кількість дерев, поражених шкідниками та хво-

робами, що дозволить підібрати ефективні заходи щодо захисту зелених насаджень.

Для утримання парків, лісопарків та зелених зон міста в належному санітарному стані, покращення їх благоустрою з загального фонду міського бюджету виділяються кошти на утримання міських парків; так, у 2010 році на догляд та утримання парків було виділено 36 10,840 тис. грн., що, однак, становить лише 15 % від потреби.

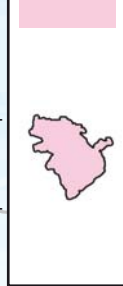
Автономна Республіка Крим

Алушта

Бахчисарайський район

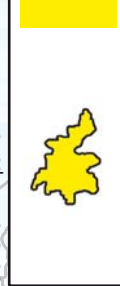
Джанкой

Саки

Советський район

Сімферополь

Євпаторія

Ялта

Січень

П	В	С	Ч	П	С	Н
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Лютий

П	В	С	Ч	П	С	Н
					1	2
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28						

Березень

П	В	С	Ч	П	С	Н
					1	2
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Квітень

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Травень

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Червень

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Липень

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Серпень

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Вересень

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	3
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Жовтень

П	В	С	Ч	П	С	Н
				1	2	
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Листопад

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Грудень

П	В	С	Ч	П	С	Н
						1
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

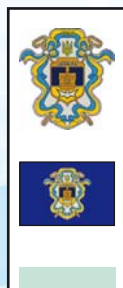
Луганськ

Ровенки

Алчевськ

Краснодон

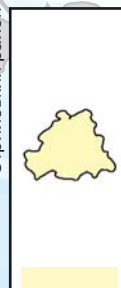
Львів

Львівська область

Стрийський район

Жидичівський район

Дрогобич

2011

Стрий

Червоноград

Моршин

Золочівський район

Трускавець

Новий Розділ

Борислава

Житомир

Житомирська область

Січень

п	в	с	ч	п	с	н	п	в	с	ч	п	с	н
						1							2
2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12
9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19
16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26
23	24	25	26	27	28	29	27	28	29				
30	31												

Лютий

Березень

Квітень

Травень

Червень

Липень

Серпень

Вересень

Жовтень

Листопад

Грудень

п	в	с	ч	п	с	н	п	в	с	ч	п	с	н
						1							2
2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12
9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19
16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26
23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30	31		
30	31												

п	в	с	ч	п	с	н	п	в	с	ч	п	с	н
						1	1	2	3	4	5	6	7
2	3	4	5	6	7	8	8	9	10	11	12	13	14
9	10	11	12	13	14	15	15	16	17	18	19	20	21
16	17	18	19	20	21	22	22	23	24	25	26	27	28
23	24	25	26	27	28	29	29	30	31				
30	31												

п	в	с	ч	п	с	н	п	в	с	ч	п	с	н
						1							2
2	3	4	5	6	7	8	5	6	7	8	9	10	11
9	10	11	12	13	14	15	12	13	14	15	16	17	18
16	17	18	19	20	21	22	19	20	21	22	23	24	25
23	24	25	26	27	28	29	26	27	28	29	30		
30	31												

Житомирський район

Овруцький район

Новоград-Волинський

Новоград-Волинський район

Коростень

Малин

Малинський район

Володарсько-Волинський р.

Чуднівський район

2012